

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
„Pirmsskolas izglītības skolotājs”

**DIDAKTISKĀS SPĒLES VĀRDU KRĀJUMA
BAGĀTINĀŠANAI AR MĀJDZĪVNIĒKU NOSAUKUMIEM
TRĪS GADUS VECIEM BĒRNIEM**

Kvalifikācijas darbs

Autors: **Zane Vāgentroce**

Studentu apliecības Nr. zv18015

Darba vadītājs: profesore Dr. paed. Baiba Kaļķe

KULDĪGA 2020

Anotācija

Darba autore: Zane Vāgentroce

Kvalifikācijas darba tēma: didaktiskās spēles vārdu krājuma bagātināšanai ar mājdzīvnieku nosaukumiem trīs gadus veciem bērniem.

Studiju programma: Pirmsskolas izglītības skolotājs.

Darba zinātniskais vadītājs: Asoc.profesore, Dr. paed. Baiba Kaļķe

Kvalifikācijas darbā tiek pētīts: 3 gadus vecu bērnu vārdu krājuma bagātināšanas iespējas ar mājdzīvnieku nosaukumiem didaktiskajās spēlēs.

Darba mērķis: analizēt teorētiskos avotus un veikt pētījumu par vārdu krājuma bagātināšanas iespējām ar mājdzīvnieku nosaukumiem didaktiskajās spēlēs.

Darba uzdevumi:

1. Analizēt teorētisko literatūru par runas prasmēm, vārdu krājuma bagātināšanu un didaktiskajām spēlēm.
2. Empīriski izpētīt didaktisko spēļu iespējas 3 gadus vecu bērnu vārdu krājuma bagātināšanā ar mājdzīvnieku nosaukumiem.
3. Apkopot un analizēt iegūtos rezultātus.
4. Apkopot visa pētījuma secinājumus.

Darbs sastāv no: ievada, 3 nodaļām, secinājumiem, izmantotās literatūras saraksta, pielikumiem.

Pirmajā nodaļā: tiek analizēta pedagoģiskā un psiholoģiskā literatūra par 3 gadīgu bērnu runas prasmju attīstības īpatnībām pirmsskolas izglītības iestādē.

Otrajā nodaļā: tiek analizēta pedagoģiskā un psiholoģiskā literatūra par didaktiskajām spēlēm kā vienu no iespējām vārdu krājumu bagātināšanai ar mājdzīvnieku nosaukumiem.

Trešajā nodaļā: aprakstīta pētījuma gaita, kurā tiek analizētas didaktiskās spēles kā viena no iespējām vārdu krājuma bagātināšanai ar mājdzīvnieku nosaukumiem.

Darba apjoms: 49 lpp. 4 tabulas, 7 attēli, 2 pielikumi.

Darbā izmantoti: 40 literatūras avoti.

Atslēgas vārdi: didaktiskās spēles, mājdzīvnieku nosaukumi, vārdu krājums, 3 gadus veci bērni.

Annotation

Work author: Zane Vagentroce

Work theme: Didactic games for vocabulary enrichment with pet names for three year old children.

Studies program: Pre-school teacher

Scientific supervisor: assoc. profesor, Dr. paed. Baiba Kaļķe

Qualification work studies: possibilities of enriching the vocabulary of 3 year old children with the names of pets in didactic games.

The aim of the work: to analyze theoretical sources and research possibilities of enriching the vocabulary with the names of pets in didactic games.

Work tasks:

1. To analyze theoretical literature about speech skills, vocabulary enrichment and didactic games.
2. To empirically research the possibilities of didactic games in enriching the vocabulary of 3 year old children with pet names.
3. To summarize and analyze the results obtained.
4. To summarize the conclusions of the whole study.

The work consists of: introduction, 3 chapters, conclusions, bibliography, annexes.

In the first chapter: is analyzed the pedagogical and psychological literature about the peculiarities of the development of speech skills of 3 year old children in a pre-school educational institution.

In the second chapter: is analyzed the pedagogical and psychological literature about didactic games as one of the possibilities for enriching the vocabulary with pet names.

In the third chapter: describes the course of the research, in which didactic games are analyzed as one of the possibilities to enrich the vocabulary with pet names.

Workload: 49 p., 4 tables, 7 pictures, 2 annexes.

In the work used: 40 literature sources.

Keywords: didactic games, pet names, vocabulary, 3 years old children.

Saturs

Anotācija	2
Annotation.....	4
Saturs.....	5
Ievads	6
1. 3 gadus vecu bērnu attīstības raksturojums pētāmās problēmas aspektā	8
1.1. 3 gadus vecu bērnu intelektuālās un sociāli emocionālās attīstības raksturojums	8
1.2. 3 gadus vecu bērnu runas prasmju veicināšanas specifika pirmsskolas izglītības iestādē	11
1.3. 3 gadus vecu bērnu vārdu krājuma bagātināšana ar mājdzīvnieku nosaukumiem	15
2. Didaktiskās spēles kā viena no iespējam vārdu krājuma bagātināšanai ar mājdzīvnieku nosaukumiem 3 gadus veciem bērniem.....	19
3. Empīriskais pētījums par 3 gadus vecu bērnu vārdu krājuma bagātināšanu ar mājdzīvnieku nosaukumiem didaktiskajās spēlēs.....	22
3.1. Pētījuma metodoloģija.....	22
3.2. Pētījuma dalībnieku raksturojums.....	23
3.3 Pētījuma gaita.....	28
3.4. Pētījuma rezultātu analīze	33
Secinājumi.....	39
Izmantotie avoti un literatūra	40
Pielikumi	43

Ievads

„Valoda ir primārais sazināšanās veids un tā dota tikai cilvēkiem, tomēr, valoda nav iedzimta, tā bērnam jāapgūst relatīvi neilgā laika posmā. Bērnu runas un valodas attīstību ietekmē daudz faktoru: fiziskā, sociālā, emocionālā, kognitīvā attīstība, kā arī konkrētās valsts nacionālās īpatnības un sabiedrībā valdošie uzskati un principi. Valoda pilda vispārinošo, regulējošo un komunikatīvo funkciju, līdz ar to tai ir ļoti liela nozīme bērnu psiholoģiskajā attīstībā” (Tūbele, Vilka, 2016).

„Runas pilnveide atspoguļo bērna vispārējo attīstību un spēju veidot attiecības ar vecākiem, skolotājiem un vienaudžiem. Ar jautājumiem, dažādiem aicinājumiem un norādēm bērns apliecina savas intereses, vajadzības, iegribas. Šie līdzekļi tiek aktīvi lietoti bērna komunikācijā ar pieaugušajiem, vienaudžiem un sniedz informāciju par bērna intelektuālo un sociālemocionālo attīstību.” (Eņģele, Tauriņa, 2017, 128)

Tā kā pirmsskolas iestādē bērns pavada lielu daļu savas ikdienas, tad tieši pedagogs ir tas, kurš var sekmēt bērna attīstību visās jomās. Tāpat arī pirmsskolas vecums, ir pats nozīmīgākais posms valodas attīstībā. Ar valodas palīdzību bērns apgūst komunikācijas prasmes, kā arī attīstās bērna domāšana.

Valodas mācīšana tieši pirmsskolas vecumā ir svarīga, jo šajā vecumā bērns sāk iepazīt apkārtējo pasauli un strauji paplašinās bērna vārdu krājums. Līdz ar to valodu iespējams apgūt daudz vieglāk un dabiskāk.

„Galvenā mācību organizācijas forma ir bērna rotaļdarbība visas dienas garumā saskaņā ar bērna vajadzībām, interesēm un izglītības iestādes iekšējo kārtību.” Rotaļnodarbība visas dienas garumā iekļauj gan bērna brīvu darbošanos, gan pedagoga mērķtiecīgi organizētu un netieši vadītu mācīšanos. (Izglītība mūsdienīgai lietpratībai, 2017)

Pēc darba autores domām, mūsdienu bērniem ir lielas problēmas ar vārdu krājumu paplašināšanu. Ir bērni, kuri vairāk runā svešvalodā, savā valodā, vai arī nerunā nemaz. Tas lielā mērā ir saistīts ar to, ka lielākā daļa vecāki nespēlējas ar saviem bērniem. Tā vietā viņi labāk bērniem iedod viedierīces. Un tad nu bērnu vārdu krājums ir atkarīgs no tā, ko bērns dara un skatās tur. Pirmsskolas izglītības iestādē, kurā strādā kvalifikācijas darba autore, arī ir tādi bērni, tieši trīsgadīgajā grupā. Tāpēc darba autore izvēlējās tēmu „Didaktiskās spēles vārdu krājuma bagātināšanai ar mājdzīvnieku nosaukumiem trīs gadus veciem bērniem”.

Pētījuma mērķis: izpētīt 3 gadus vecu bērnu vārdu krājuma bagātināšanas iespējas ar mājdzīvnieku nosaukumiem didaktiskajās spēlēs.

Pētījuma jautājums: Kā bagātināt 3 gadus vecu bērnu vārdu krājumu ar mājdzīvnieku nosaukumiem, izmantojot didaktiskās spēles?

Pētījuma objekts: pirmsskolas pedagoģiskais process.

Pētījuma priekšmets: vārdu krājuma paplašināšana ar didaktisko spēļu palīdzību.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt teorētisko literatūru par runas prasmēm, vārdu krājuma bagātināšanu un didaktiskajām spēlēm.
2. Empīriski izpētīt didaktisko spēļu iespējas 3 gadus vecu bērnu vārdu krājuma bagātināšanā ar mājdzīvnieku nosaukumiem.
3. Apkopot un analizēt iegūtos rezultātus.

Pētījuma metodes:

teorētiskā – pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīze;

empīriskā – pedagoģiskā izmēģinājuma darbs, novērošana.

Pētījuma bāze: Pirmsskolas izglītības iestādes „X”, 10 trīs gadus veci bērni.

1. 3 gadus vecu bērnu attīstības raksturojums pētāmās problēmas aspektā

1.1. 3 gadus vecu bērnu intelektuālās un sociāli emocionālās attīstības raksturojums

Psiholoģijas vārdnīcā **attīstība** ir definēta kā „viena no fundamentālajām filozofiskajām kategorijām, kas raksturo neatgriezenisku un likumsakarīgu materiālo un ideālo objektu maiņu, kā kvalitatīvo, tā arī kvantitatīvo.” (Psiholoģijas vārdnīca, 1999, 23)

Intelektuālo attīstību Ž. Piažē klasificē četrās stadijās. Uz trīs gadus veciem bērniem ir attiecināma otrā stadija, un tā ir

- **pirmsoperacionālā stadija** no 2 līdz 7 gadu vecumam – bērns darbojas ar materiāliem objektiem, domāšana balstās uz priekšstatu un simbolu izmantošanu, savu viedokli bērns uzskata par vienīgo (darbojas bērnu egocentrism). Bērns nav spējīgs ilgi koncentrēties uz vienu lietu vai darbību. Dominē netiešā atmiņa, kuru raksturo tēlainība (Piažē, 2002).

Vecuma robeža, kurā notiek izmaiņas, ir atkarīga no bērna dzīves apstākļiem. Domāšana attīstās, saskaroties ar cilvēkiem un apkārtējo pasauli (Golubina, 2007).

D. Vigule, balstoties uz K. Dēķena darbiem, atzīst, ka bērna domāšana ir cieši saistīta ar runas attīstību. Bērns sāk domāt tad, kad rodas apziņa par valodas nozīmi. Pirmās domas parādās iekšējā runā. Bērns, pirms sācis runāt, ir spējīgs saprast dažas, ar viņa tuvāko apkārtni saistītas parādības. Viņš nespēj tās definēt jēdzienos, tādēļ tiek lietota aprakstīšana (Vigule, 1998, 18).

„Notiek pāreja no uzskatāmi konkrētās domāšanas uz tēlaino. Bērns uztver, iegaumē un izprot labāk to informāciju, kuru viņš iegūst caur sajūtām – redz, dzird, pagaršo, aptausta.” (Svence, 1999)

„3 gadu vecumā bērna atmiņa, uztvere, uzmanība, domāšana iegūst vairāk pieaugušiem cilvēkiem raksturīgu īpatnību. Bērns iemācās izziņas procesus izmantot aktīvi – pats savu „iekšējo shēmu” kontekstā, ko pauž runā un saskarsmē” (Svence, 1999, 62).

I. Puškarevs norāda, ka trīs gadu vecumā bērns domā, bet viņam vēl nav attīstījusies loģiskā domāšana. Bērns cēloņsakarībās saista parādības, starp kurām šīs sakarības nav (Puškarevs, 2001).

Trešajā dzīves gadā jūtamas kvalitatīvas jaunas izmaiņas bērna valodas attīstībā. Šis vecumposms ir svarīgs, jo bērnam jāmača saprast pieaugušā runa bez uzskates. Uzdevumi šajā vecumposmā ir šādi:

- aktīvā vārdu krājuma paplašināšana;
- valodas gramatisko iemaņu apguves pilnveidošanās;
- runas aktivitāte, kā arī spējas sazināties ar pieaugušajiem un bērniem attīstībā (Lieģeniece, Nazarova, 1999, 41).

Lai veicinātu bērnu runas attīstību, skolotājiem ir jārealizē vairāki uzdevumi. Pirmais ir skaņu izrunas kultūras veidošana, fonemātiskās dzirdes nostiprināšana. Otrs ļoti svarīgs uzdevums ir vārdu krājuma paplašināšana, jo bez tā runas sekmēšana nevar notikt. Pamazām tiek veidota un nostiprināta prasme gramatiski pareizi runāt. Tad jau seko stāstītmācīšana un sagatavošana lasīšanai (Kaņepēja, 2003).

„Skolotājam pirmsskolā jāatceras, ka valoda ir instruments, kas nosaka bērna psihi attīstību. Attīstot bērna valodu, vienlaikus tiek veicināta viņa intelekta un augstāko emociju attīstība, gatavota augsne sekmīgam mācību darbam skolā. Valodas attīstības aizturi sākuma periodā nav iespējams kompensēt vēlākajā attīstības posmā. Savlaicīga un pilnvērtīga valodas apgušana ir galvenais priekšnoteikums tam, lai bērnam psihi attīstība noritētu pilnvērtīgi un pareizi.” (Kalniņa, Skrube, 1983, 10).

Ž. Piažē uzskata, ka, lai bērni iemācītos risināt problēmas un attīstīt radošās spējas ir jāļauj darboties (Пижае, 1997).

E. Eriksons par personības attīstību ietekmējošo nozīmīgāko faktoru uzskata sabiedrību, t. i., sociālo vidi. Tā pirmām kārtām ir ģimene, bet ne tikai – arī sabiedrība visplašākajā nozīmē. E. Eriksons personības attīstību skaidro kā adaptāciju sociālajā vidē (Eriksons, 1998).

E. Eriksons ir izstrādājis 8 cilvēka attīstības stadijas. Uz trīsgadīgiem bērniem ir attiecināma 2. stadija:

- **agrās bērnības stadija – 2. un 3. dzīves gads.** Šajā stadijā bērns sāk staigāt, attīstās bērna balsta un kustību aparāts. Bērns, kurš joprojām ir ļoti atkarīgs no vecākiem, pamazām sāk iepazīt savu autonomo gribu. Cenšas būt neatkarīgāks. Svarīgi šajā laikā neapspiest bērna patstāvības tieksmes, palīdzēt viņam pārvarēt bailes un nedrošību. Ja bērna vietā visu izdara vecāki, viņš iegūst nedrošības sajūtu. Var veidoties agresivitāte, ja pret bērnu izvirza prasības un sodus, kuri viņam šķiet pārāk netaisnīgi (Eriksons, 1998).

Sociāli emocionālā attīstība ir nepārtraukts process. Ir vajadzīga gan iejūtība, gan zināšanas, lai saprastu, kā bērns sevi izjūt pasaulē. Bērnu sociāli emocionālo attīstību

ietekmē attiecības, kādas veidojas ar viņam tuviem apkārtējiem cilvēkiem un viņu sniegtais atbalsts. Saskarsmē bērnam rodas iespēja izpaust dažādas emocijas. Attieksmei, ar kādu bērns saskaras pirmsskolā, var būt izšķiroša nozīme, bērnam attīstoties par pieaugušu cilvēku (Kļaviņa, 2014).

Bērna mācīšanas un audzināšanas process ir atkarīgs arī no bērna emocijām un jūtām. „Pirmsskolas vecumā bērniem ir emocionāli neapvaldītāks raksturs nekā periodā pirms un pēc tā. Vienlaikus bērni var dusmoties un būt līdzjūtīgi, zaudēt paškontroli un palīdzēt kādam. Bērns var izjust vainas apziņu un meklēt sev attaisnojumu. Šajā vecumā bieži veidojas konflikts starp „Es gribu!” un „Tā vajag!”.” (Svence, 1999, 89).

G. Svence uzsver, ka „vislielākā uzmanība ir jāveltī no 1 – 3 gadu vecumam. Šajā laikā sāk attīstīties bērna personības galvenās kvalitātes, tādas kā ES koncepcija, pašvērtējums, saskarsmes prasmes un iemaņas, sociālās lomas uz atdarināšanas un empātijas pamata, kā arī priekšmetu funkcionālā apguve atbilstoši sociālajām semiotiskajām nozīmēm, priekšmetu nosaukumu apguve, egocentriskās runas apguve.” (Svence, 1999, 62). Arī D. Lieģeniece norāda, ka šis vecumposms ir viens no svarīgākajiem bērna turpmākajā attīstībā, jo parādās bērna egoisms, spītība, nepaklausība un pretošanās pieaugušo norādījumiem un prasībām. Bērns pārkāpj aizliegumus un barjeras. Šis periods saistās ar grūtībām bērna audzināšanā (Lieģeniece, 1999).

„Galvenais avots, kas sniedz bērnam informāciju par sevi pašu, ir pieaugušie. Sākotnēji tie ir vecāki: viņi sauc bērnu vārdā, pieradina uz to atsaukties, palīdz apzināties savu piederību – dzimuma piederību, grupas piederību utt. Novērojot bērna rīcību, vecāki veido bērnam noteiktu emocionālo attieksmi pašam pret sevi, pašvērtības izjūtu. No bērna pirmo dzīves mēnešu un gadu emocionālās attīstības ir atkarīgs vēlākais pieauguša cilvēka raksturs.” (Svence, 1999) Tāpat arī A. Špona un J. Jermolajeva uzsver, ka līdz trīs gadu vecumam vecākiem ir izšķiroša loma bērna attīstībā. Pētījumi bērnu attīstībā ir parādījuši, ka bērna prāta spēju attīstības ierosmi lielā mērā ietekmē viņa personiskā izziņas pieredze pirmajos viņa dzīves gados (Špona, Jermolajeva, 2015).

S. Gailuma savā pētījumā raksta, ka trīs pirmo dzīves gadu laikā bērna sociālā un emocionālā attīstība norisinās ārkārtīgi strauji. Šajā kritiskajā periodā bērni noskaidro, vai apkārtni izpētīt ir droši, vai cilvēkiem var uzticēties utt. Attiecības uz apkārtējiem atstāj lielu iespaidu uz viņu emocionālo ievirzi. Attiecības ar vienaudžiem ļauj apgūt un vingrināt valodu un sociālās iemaņas. Ja bērns ir atklāts, draudzīgs un aizrautīgs, viņš pārējiem šķiet pievilcīgs, tādēļ viņam ir lielākas sociālās iespējas nekā kautrīgam un pasīvam vienaudzim (Gailuma, 2002, 89).

Bērns ir ļoti emocionāls un jutīgs, viņš burtiski visu uzsūc sevī – skaņas, krāsas, formas, sajūtas un izjūtas. Šajā vecumā īpaši būtu jādomā par vidi, cilvēkiem, kas bērnam apkārt, lai attīstība noritētu pilnvērtīgāk. Norit aktīva apkārtējās pasaules izziņa caur sajūtām – redzi, dzirdi, tausti, ožu. Tas ir ceļš uz bērna psihisko procesu attīstību – uztveri, uzmanību, domāšanu, atmiņu, gribu (Lieģeniece, 1999). Svarīga ir arī pietiekama runas prakse, tas nozīmē, ka bērnam ir iespēja daudz un regulāri vaicāt, saņemt atbildes, iesaistīties sarunās.

Darba autore secina, ka bērna intelekts un runa ir savā starpā saistīti un lielu lomu tajā spēlē gan bērna vecāki, gan citi pieaugušie. Lai bērnam attīstītos valoda un runa, ir jābūt bagātam vārdu krājumam. Liela loma ir videi un valodai ko bērns dzird. Jo lielāks būs bērnu vārdu krājums, jo bagātāka būs runa un augstāks intelekta līmenis. Tāpat arī sociāli emocionālā attīstība lielā mērā ir atkarīga gan no apkārtējās vides, kurā bērns atrodas, gan arī no bērna vecumposma īpatnībām. Pieaugušajiem ir ļoti svarīgi zināt trīs gadus vecu bērnu sociāli emocionālās, intelektuālās, kā arī fiziskās likumsakarības, jo tas viss sekmē bērnu runas un valodas attīstību.

1.2. 3 gadus vecu bērnu runas prasmju veicināšanas specifika pirmsskolas izglītības iestādē

“Bērna runas attīstība ir dzimtās valodas apguves process, process, kurā bērns apgūst prasmes izmantot valodu kā apkārtējās pasaules izziņas līdzekli, tas ir cilvēces uzkrātās apguves process, kurā valoda kļūst par sevis iepazīšanas un pašregulācijas līdzekli, cilvēku saskarsmes un mijiedarbības līdzekli.” (Lubļinska, 1979, 256).

Trešais dzīves gads raksturīgs ar lielu runas aktivitāti. Bērns runā visur un vienmēr. Runas attīstība šajā vecumā notiek pieaugušo runas atdarināšanas, imitācijas ceļā, tādēļ ar bērnu pēc iespējas vairāk jāsarunājas par apkārtējām lietām, parādībām, jāstāsta pasakas, jādzied dziesmiņas. Ar bērnu jārunā lēni, skaidri, pareizi (Lieģeniece, Nazarova, 1999). Arī A. Bāra uzskata, ka viens no labākajiem veidiem, kā uzlabot trīs gadus veca bērna valodas prasmes, ir grāmatu lasīšana. Cik agri vien iespējams, pieaugušajiem jālasa priekšā pasakas. Galvenais rādītājs, ka trīsgadnieks un viņa runas prasme attīstās labi, ir bērna vēlme sazināties un sadarboties. Uzlabojoties runas prasmei, daudzi trīsgadnieki uzdod milzum daudz jautājumus (Bāra, 2016). A. Irbe un S. Lindenberga par grāmatu lasīšanu saka, ka trīs gadu vecumā bērni vislabprātāk skatās grāmatas ar lielām, skaidrām, reālām bildēm un īsiem, vienkāršiem tekstiem, kurus pieaugušais lasa priekšā, it kā stāstītu pats. Kā arī

bērniem patīk tās grāmatas, kurās var aptaustīt, ka gotiņai patiešām ir spalvainā mugura un attēlā redzami galdi ir no koka. Ir arī grāmatas, kurās atrodami dažādi atlokāmi lodziņi ar sarainiem, spalvainiem iemītniekiem. Dažādi jautājumi par attēliem, kā piemēram: *Kas tas ir? Kā viņš saka? Ko ēd? Ko viņš dara? Kas noticis? Kā viņam palīdzēs? Ko teiksim?* rosina bērna iztēli dot vielu sarunām, izglīto un audzina bērnu, attīsta un pilnveido viņa valodu (Irbe, Lindenberga, 2014, 112).

Pēc S. Deivisas domām, lai attīstītu bērnu runu un valodu, pieaugušajiem:

- jārunā bagātā, krāšņā valodā;
- jāsauc viss īstajos vārdos;
- jālasa grāmatas;
- jāsarunājas ar bērnu – iekļaujot sarunā pauzes, kas ļauj bērnam reaģēt;
- jāvēro bērna intereses. (Deivisa, 2020, 25)

P. P. Lillarda un L.L. Džessena savā darbā norāda, ka bērni mēdz kopēt pieaugušā runu, kuru dzird sev apkārt. Bet pieaugušajiem, novērojot, ka bērns runā nepareizi, ir pieļāvis kļūdu, nevajadzētu bērnam aizrādīt, bet gan izteikt vārdu pareizi (Лиллард, Джесен, 2018, 253).

Kā novērojusi G. Svence, runas attīstību šajā vecumā saista ar saskarsmi. Bez saskarsmes runa nevar attīstīties. Bērni sāk ieklausīties, ko savā starpā runā pieaugušie. Arī G. Svence uzskata, ka bērniem šajā vecumā patīk klausīties pasakas, dzejoļus un dažādus stāstus. Tam ir liela nozīme bērna turpmākajā attīstībā – runas, gribas, domāšanas, iztēles, atmiņas attīstībā (Svence, 1999, 64).

Bērns runu neiemācās to apgūstot mācību procesā, bet gan runu izmantojot rotaļājoties un saskarsmē ar apkārtējiem (Рубинштейн, 2008, 9).

I. Miltiņa uzskata, ka galvenais bērna runas attīstībā – apgūt prasmi runu izmantot kā komunikācijas līdzekli (Miltiņa, 2005).

Trīs gadu vecumā bērna runas attīstība ir atkarīga no bērna attīstības līmeņa: no izziņas intereses, uztveres, domāšanas un atmiņas spējām. Runas apgūšanas pamatnosacījums ir vārdu aktivizēšana, iekļaušana runas lietojumā (Golubeva, 2007, 228).

Z. Eņģele un A. Tauriņa skaidro, ka liela nozīme „runas attīstībā ir pirmsskolas posmam, jo šajā vecumā galvenokārt tas ir dialogs un monologs, kurā attīstās ne tikai bērnu runa, prasme uzdot jautājumus, bet arī prasme izsacīt atbilstošu domu atbilstošā vietā un laikā.” (Eņģele, Tauriņa, 2017, 130). Savukārt V. Rūķe – Draviņa par visnozīmīgāko posmu cilvēka valodas attīstībā uzskata „tieši mūža pirmos četrus gadus. Tad izveidojas cilvēka pirmā valoda un priekšstats par valodas sistēmu vispār – pieredze par skaņām un to veidošanu, par to, kā funkcionē, sazinoties ar apkārtni, runātais un dzirdētais vārds. Reizē ar

bērna pirmo valodu attīstās un nostiprinās arī daudzi jēdzieni un uztvere par apkārtējo pasauli vispār.” (Rūķe – Draviņa, 1992, 9).

Darba autores domas saskan ar V. Golubevas domām par to, ka runas attīstību sekmē mērķtiecīgi organizēti un vadīti dabas un apkārtnes vērojumi, folkloras materiālu apgūšana un analīze, darbības rotaļspēlēs un darbības ar didaktiskajiem materiāliem (Golubeva, 2007, 226).

„Pirmsskolas izglītības satura īstenošanas mērķis ir zinātkārs, radošs un dzīvespriecīgs bērns, kas dzīvo veselīgi, droši un aktīvi, patstāvīgi darbojas, ieinteresēti un ar prieku mācās, gūstot pieredzi par sevi, citiem, apkārtējo pasauli un savstarpējo mijiedarbību tajā.” (Ministru kabineta noteikumi Nr. 716).

Pirmsskolā mācību saturu bērns apgūst integrētā mācību procesā – rotaļnodarbībā visas dienas garumā. Saskaņā ar vadlīnijām pirmsskolas izglītības obligāto saturu veido vērtības un tikumi, caurviju prasmes, zināšanas, izpratne un pamatprasmes, kuras ir sadalītas septiņās mācību jomās:

- valodu;
- sociālās un pilsoniskas;
- kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā;
- dabaszinātņu;
- matemātikas;
- tehnoloģiju;
- veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomās (Pirmsskolas mācību programma, 2019).

Valodu mācību jomā pirmsskolas izglītības iestādē, kurā tiek īstenota izglītības programma, bērns skaidro, kāpēc cilvēki sazinoties lieto valodu, klausās tekstu, nosauc tajā darbojošās personas, atstāsta notikumus, izdomā teksta turpinājumu, jautā par neskaidro un atbild uz konkrētu jautājumu, saprotami un secīgi stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto, piedalās sarunā, nepārtrauc runātāju, runā lieto dažādas runas intonācijas, atšķir un nosauc skaņas, skaņu apzīmē ar atbilstošu burtu, lasa vārdus un saprot izlasīto, raksta rakstītos burtus. Kā arī valodu mācību jomā plānotie bērnam sasniedzamie rezultāti ir sagrupēti trīs satura vienībās:

Saziņa kontekstā:

- stāsta, ka cilvēki var sazināties dažādi;
- atbild uz jautājumu un uzdod vienkāršus, īsus jautājumus saistībā ar ikdienu;
- uzklausa citus, iesaistās sarunā;

- saklausa un mācās atšķirt runas intonācijas, kuras pauž emocijas;

Teksts un tekstveidne:

- klausās tekstu, nosauc darbojošās personas, to emocijas un darbības;
- stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto, saskaņo vārdus teikumā;

Valodas struktūra:

- atšķir un nosauc pirmo skaņu vārdā;
- mācās pareizi izrunāt visas skaņas;
- darbojoties iepazīst sev nozīmīgus burtus;
- lasa savu vārdu un atsevišķus uzrakstus apkārtņē;
- raksta burtu elementus neierobežotā laukumā. (Pirmsskolas mācību programma, 2019).

Tāpat arī valodas apgūvē liela nozīme vēl ir:

- **dabaszinātņu mācību jomai**, kurā bērniem beidzot pirmsskolu ir jānosauc 3-5 tuvākajā apkārtņē biežāk sastopamie augi, dzīvnieki, ieži, dabas parādības un jāapraksta tie;
- **sociālajai un pilsoniskajai mācību jomai**, kurā bērniem beidzot pirmsskolu ir jāprot nosaukt savu vārdu, uzvārdu, dzīvesvietas adresi. Jāprot nosaukt un paskaidrot savas vajadzības, intereses utt.;
- **kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā jomai**, kurā bērniem beidzot pirmsskolu viņš dzied individuāli vai kopā ar citiem ar pavadījumu un bez tā. Skandē tautas dziesmas, skaitāmpantus, deklamē īsus dzejoļus. (Pirmsskolas mācību programma, 2019)

Pēc mācību programmas, var secināt, ka bērnam jāapgūst ļoti daudz runas prasmju. To nevar izdarīt, ja nav pietiekama vārdu krājuma.

1.3. 3 gadus vecu bērnu vārdu krājuma bagātināšana ar mājdzīvnieku nosaukumiem

„Pirmsskolas vecumā bērnam jāapgūst tāds vārdu krājums, kas nodrošinātu sazināšanos ar valodas palīdzību, sagatavotu viņu sekmīgam mācību darbam skolā” (Kalniņa, Skrube, 1983, 42).

I. Miltiņa savā darbā ir novērojusi, ka bērniem trīs gadu vecumā parādās straujš, lēcienveida vārdu skaita pieaugums. Pilnveidojoties darbībām, pieaug saskarsme ar apkārtējiem, pakāpeniski paplašinās bērna vārdu krājums. I. Miltiņa savā pētījumā ir apkopojusi dažādu autoru skatījumu par bērna vārdu krājuma kvantitatīvo pieaugumu trīs gadu vecumā (skat. 1. tabulu).

1.tabula. Vārdu krājuma kvantitatīvais pieaugums dažādu autoru skatījumā

Bērna vecums	Vārdu min./ maks.	Autors
3 gadi	ap 300 vārdu	M. Hvatcevs
3 gadi – 4 gadi	598 – 2346 vārdi	O. Pravdina
3 gadi – 4 gadi	pāri 1645 vārdi	V. Rūķe – Draviņa
3 gadi – 3,5 gadi	ap 500 – 800 vārdi	K. Smita, L. Strika

(Miltiņa, 2005)

Arī V. Golubina runā par to, ka trešajā dzīves gadā bērna vārdu krājums strauji pilnveidojas. Ja otrajā dzīves gadā vārdu krājums sasniedz 200–400 vārdus, tad trīs gadu vecumā tas sasniedz ap 1200–300 vārdu. Vārdu krājuma paplašināšanos sekmē darbības ar priekšmetiem, pieaugušo runas paraugs un pedagoga runas leksiskā bagātība (Golubina, 2007).

A. Tauriņa uzskata, ka vārdu krājumu var attīstīt, ja „pieaugušo prasme iepazīstināt ar tuvākajā apkārtnē esošajiem priekšmetiem, dzīvniekiem, notikumiem, viņu aicinājumi tos salīdzināt, paskaidrot vienādo un atšķirīgo, liek bērnam pamanīt objektu pazīmes, domāt, veidot noteiktu attieksmi, vērtējumu, tā veicinot arī vārdu krājuma attīstību.” A. Tauriņa atzīst, ka bērniem jāpalīdz koncentrēt uzmanība un uztvere. Tas ir jādara pieaugušajam, kurš tanī brīdī atrodas kopā ar bērnu, norādot un stāstot bērnam par kādu objektu, dzīvu būtni uz kurus skatās pats pieaugušais. Bērnam svarīgi cilvēki, tātad kāds no tuvumā esošajiem, ietekmē viņa skatījumu, attieksmi un pārdzīvojumus, tā sekmējot aktīvo vārdu krājumu (Tauriņa, 2017, 59 – 60). S. Deivisa, izpētot montesori pedagoģiju, arī ir nonākusi pie atziņas, ka „apkārt esošie pieaugušie bērnam kalpo par primāro valodas avotu, tāpēc varam

izmantot jebkuru brīdi dienas laikā, lai raksturotu, ko mēs darām. Tas var būt jebkas, sākot ar došanos ārā vai ģērbšanos no rīta līdz pat vakariņu gatavošanai. Izmantojiet bagātīgu vārdu krājumu, nosaucot īstajos vārdos to, ko redzat, piemēram, suņus, dārzeņus, ēdienu, kokus, braucamrīkus vai putnus.” (Deivisa, 2020, 57).

D. Markus savā grāmatā dalās pārdomās par to, ka „pieaugušajiem ir tik daudz iespēju palīdzēt bagātināt bērna valodu, mācot vērot apkārtni, sarunājoties ar viņu, lasot skaļi, stāstot un tādejādi veicinot bērna vēlēšanos izzināt apkārtējo pasauli, iedvesmojot viņu dalīties savos pārdzīvojumos ar citu cilvēku, radinot nekautrēties no emocionalitātes izteikumos, skaidrot vārdu tiešās un pārnestās nozīmes, to nianšes, dzejas, folkloras un novadā runātās valodas specifiku.” (Markus, 2003, 77) „Jo precīzāks savā valodā ir pieaugušais, jo vairāk bērns uzlabo savu valodu: labāk ir, ja sarkankrūtīti nosauc par sarkankrūtīti, nevis par putniņu, bet flomāsteru par flomāsteru, nevis zīmulī.” (Bakisa, Romēns, 1997, 110).

Sekmīgas komunikācijas pamatelements bērna attīstībā ir bērna vārdu krājums. Pēc tā apjoma var spriest, kādas ir bērna zināšanas par apkārtējo pasauli un kādu informāciju viņš uztver. Jo lielāks bērna vārdu krājums, jo vairāk informācijas ir viņa rīcībā. Tāpat arī vārdu krājums attīsta bērna domāšanu, jo domāšana un runa ir savstarpēji cieši saistīti izziņas procesi un jo vairāk bērns runā, jo vairāk attīstās viņa domāšana (Vulāne, Tauriņa, Zīriņa, 2016, 24).

Pēc I. Hadaņokas, L. Hadaņokas, L. Staļģes un R. Merirandres pētījumiem, trīs gadus vecs bērns jau apgūst visas vārdšķiras un lieto sakārtotus un pakārtotus teikumus. Šajā vecumā bērni pieļauj kļūdas darbības vārdu locīšanā, patskaņu mijā (*liet, lēju, leju, liešu*). Bērns vērtē savu un citu cilvēku valodu. Ļoti bieži jautā par vārdu nozīmi (Hadaņoka, Staļģe, Merirandre, 2002, 33 – 34).

R. Kaņepēja savā darbā ir uzsvērusi, ka vārdu krājuma paplašināšanas un aktivizēšanas pamatuzdevumi ir:

- pasīvo un aktīvo vārdu krājuma paplašināšana;
- vārdu krājuma aktivizēšanas veicināšana;
- vārdu nozīmes izpratnes un pareizas vārdu lietošanas pēc nozīmes vingrināšanās (Kaņepēja, 2003, 58).

Vārdu krājuma paplašināšanā nepieciešams veikt vairākus uzdevumus:

- **bagātināt bērnu vārdu krājumu** – sistemātiski iemācīt bērniem jaunus vārdus, kurus ir grūti apgūt patstāvīgi. Skolotājam jāplāno un nedēļas plānā jāparedz, kurus vārdus mācīs;

- **nostiprināt un precizēt bērnu vārdu krājumu** - vārdi vairākas reizes jāatkārto gan vienas nodarbības laikā, gan ārpusnodarbību sarunās. Skolotājai jārada situācija, lai bērniem būtu nepieciešamība izmantot šos vārdus savā runā;
- **aktivizēt bērnu vārdu krājumu** – skolotājai jāstrādā ar vingrinājumiem, kas palīdzētu apjēgt vārdu pārnestās nozīmes, attīstītu prasmi bērnu valodā lietot sinonīmus, antonīmus (Kalniņa, Skrube, 1983, 45 – 46).

Tāpat arī abas grāmatas „Pirmsskolas vecuma bērnu valodas attīstīšanas metodika” autore, ir izstrādājušas dažādus paņēmienus vārdu krājuma bagātināšanai. Tie ir:

- **jaunā vārda nosaukšana** – skolotājai šis vārds ir jāizrunā pietiekami skaļi, skaidri, precīzi. Piemēram, skatoties grāmatas vai bildes par mājdzīvniekiem un to mazuļiem nosaukt vārdus *kaķēns, kucēns, teliņš, sivēns utt.* Šis paņemiens jāizmanto visbiežāk;
- **vārda nosaukšana un attiecīgā objekta demonstrēšanā** ;
- **jaunā vārda iesaistīšana teikumā** – skolotāja jauno vārdu iesaista teikumā vairākkārt. Piemēram, skatoties attēlus par mājdzīvniekiem, stāsta : „ *Kucēns skraida pa zāli. Suns vēro, kā kucēns spēlējas. Kucēns ir ļoti priecīgs.*”;
- **vārda vairākkārtēja atkārtošana** – tā kā bērnu uzmanība ir ļoti nenoturīga, nepieciešams jauno vārdu atkārtot vairākkārtēji. Šeit var izmantot arī kora runu, kad visi bērni jauno vārdu izsaka reizē;
- **jautājumu izmantošana vārdu krājuma aktivizēšanai** – sarunājoties ar bērniem, skolotājai jāuzdod tāds jautājums, lai bērnam būtu jāatbild ar jauno vārdu. Piemēram; „ *Kas skraida pa zāli?*” ;
- **vingrinājumi**, kurus izmanto vārdu krājuma bagātināšanai;
- **didaktiskās spēles**, kuras izmanto vārdu-jēdzienu nostiprināšanai. Tās var izmantot gan nodarbībās, gan rīta un pēcpusdienas cēlienos (Kalniņa, Skrube, 1983, 46-48).

Strādājot pirmsskolas izglītības iestādē ar 3 gadus veciem bērniem, darba autore ir novērojusi, ka vairākiem bērniem šajā vecumā ir ļoti mazs vārdu krājums. Tas ir saistīts ar to, ka mūsu gadsimtā viss ir datorizēts un katram mājās ir datori, planšetes, skārienjūtīgie telefoni. Par to runā arī T. Zīriņa. „... mūsu gadsimts piedāvā vienu ļoti svarīgu līdzekli, kurš ietekmē bērnu valodas attīstību un neatņemami ir kļuvis par daudzu bērnu ikdienas sastāvdaļu, - tās ir dažādas digitālās ierīces, piemēram, skārienjutīgie telefoni, planšetdatori, klēpjatori u.c.” (Zīriņa, 2017, 145). Daudzi vecāki labprātāk ļauj bērnam spēlēt šīs ierīces, nekā paspēlēt kādas spēles ar bērniem, vai arī vienkārši aprunājoties. Līdz ar to bērna vārdu krājums nereti paplašinās angļu vai krievu valodā. „Visieteicamākā sadarbības forma vecākiem un bērniem būtu kopīga darbošanās ar kādu no digitālajām ierīcēm. Piemēram,

skārienjūtīgo telefonu var lietot, gan skatoties videoklipus, spēlējot spēles, vērojot attēlus.” Tā ir lieliska iespēja, kādā veidā vecāki varētu bagātināt bērna vārda krājumu (Zīriņa, 2017, 148). Ņemot vērā analizēto pedagoģisko literatūru par bērna runas prasmēm un vārdu krājumu bagātināšanu trīs gadus veciem bērniem, darba autore vārdu krājumu bagātināšanai ar mājdzīvnieku nosaukumiem ir izvēlējusies šādus kritērijus:

- prot nosaukt mājdzīvniekus (suns, kaķis, trusis, aita, zirgs, govs, cūka, kaza);
- prot nosaukt mājdzīvnieku mazuļus (kucēns, kaķēns, trusēns, jērs, kumeļš, teļš, sivēns, kazlēns);
- prot atdarināt mājdzīvnieku balsis;
- atpazīst un prot nosaukt mājdzīvniekus pēc dotā apraksta.

2. Didaktiskās spēles kā viena no iespējam vārdu krājuma bagātināšanai ar mājdzīvnieku nosaukumiem 3 gadus veciem bērniem.

Bērni labprāt spēlē dažādas spēles. Tajās viņi attīsta atmiņu, uzmanību, gribu, dažādas prasmes. „Spēle ir viens no nedaudzajiem darbības veidiem, ar kuru cilvēks saistīts visu mūžu. Atšķirīga ir tikai attieksme – bērnībā spēle ir nopietna nodarbošanās, vēlāk – izklaide, relaksācija. Bērns un spēle ir nesaraujami saistīti, jo tā rada prieku, enerģiju, kā arī attīsta viņu.” (Lopatina, 2006, 5).

Balstoties uz pedagoģisko literatūru, D. Dzintere un I. Pučure savā darbā spēli traktē šādi:

- spēle – tā ir brīvprātīga, neuzspiesta darbība, kas notiek atbilstīgi brīvi izvēlētiem, bet obligāti nepieciešamiem noteikumiem;
- spēle ir rotaļa ar noteikumiem, kur ir savs sižets;
- spēle ir ar īpašiem noteikumiem un paņēmieniem, kurai ir attīstošs, stimulējošs un izklaidējošs raksturs (Dzintere, Pučure, 2003, 41).

Savukārt pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā didaktiskā spēle tiek definēta kā „rotaļu, spēļu vai to elementu lietošana mācību procesā, būtībā (slēpti) ietverot tajā mācību satura apguves uzdevumus un sasniegto rezultātu pārbaudes elementus un panākot mācību satura apguves procesa labāku, pilnīgāku atbilstību skolēnu mācīšanās īpatnībām.” (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 37)

Spēles pēc bērna darbības veida iedalītas vairākās kategorijās. Viena no tām ir intelektuāli radošās spēles. Tajā kategorijā ietilpst:

- didaktiskās spēles (tās dēvē arī par prāta spēlēm, mācību spēlēm un attīstošajām spēlēm);
- konstruktori;
- datorspēles (Dzintere, Pučure, 2003, 42).

I. Kāposta spēli definē šādi: „**Spēle** ir ar īpašiem paņēmieniem un noteikumiem saistīta variatīvi situatīva radoša nodarbība, kurai ir attīstošs, aktivizējošs, stimulējošs, izklaidējošs raksturs.” (Kāposta, 1993, 8). Savukārt didaktisko spēli I. Kāposta definē šādi: „**Didaktiskā spēle** ir variatīvi situatīvs didaktisks vingrinājums, kura saturs un apmācošais raksturs ar

formas palīdzību ir daļēji apslēpts un kurš paredz dalībnieku radošu intelektuālu darbību.” (Kāposta, 1993, 8).

V. Golubeva spēli definē šādi: „**Spēle** (spēlēties, spēlēt) – nemateriāla darbība ar apmācošu, izklaidējošu saturu. Spēle ir intelektuāli virzīta. Lai to varētu sākt, ir nepieciešama kaut kāda sagatavotības pakāpe.” Spēles laikā pilnveido prasmes un zināšanas. (Golubeva, 2002, 175). V. Golubeva runā arī par to, ka jēdziens „ spēle” ļoti bieži tiek jaukts ar jēdzienu „ rotaļa”. Tie nav sinonīmi, jo tiem ir dažāda nozīme. Ja spēle ir intelektuāli virzīta, tad „**rotaļa** – darbība, kas vērsta uz sevi. Nav nepieciešami partneri, cilvēks darbojas pats (darbina vilciņu, ripina bumbu utt.) vai nu ar reāliem priekšmetiem, vai, savas iztēles vadīts, ar to aizvietotajiem.” (Golubeva, 2002, 175)

J. Udaļcova uzsver, ka pirmsskolā didaktiskajām spēlēm ir jābūt tādām, lai tās atbilstu bērna vecumam un attīstībai. Reizēm spēlēm tiek izvirzīti pārāk viegli vai arī pārāk grūti uzdevumi. Ja spēle neatbilst bērna vecumposmam un attīstībai, bērnam tā neizraisa nekādu interesi. Kā arī spēlēm jābūt tādām, kuras sekmē bērnu attīstību un pašorganizēšanos. Lai labāk apgūtu didaktisko spēļu saturu un noteikumus, nepieciešams izvēlēties tikai dažas spēles, jo liels didaktisko spēļu daudzums izklaidē bērna uzmanību. Kaut arī spēli organizē pieaugušie, lai mācītu un audzinātu bērnus, tā tomēr ir un paliek spēle. Pirmām kārtām bērnu tajā piesaista rotaļu situācija, bet, spēlējot spēles un rotaļājoties, viņš, pats to nemanot, risina didaktisku uzdevumu. Viens no didaktiskajiem uzdevumiem ir valodas attīstīšana, kā, piemēram, vārdu krājuma bagātināšana (Udaļcova, 1983, 4 – 6).

S. Gušķina par didaktiskajām spēlēm raksta, ka tā ir izglītojoša spēle, kuru veido pieaugušie, lai izglītotu un audzinātu bērnus, un spēles uzdevums neparādās uzreiz, bet gan tas tiek realizēts, izmantojot spēles darbību un noteikumus. Kā didaktiskās spēles materiālu var izmantot gan gatavus priekšmetus (klučus, konstruktorus, dažādus sadzīves priekšmetus), gan materiālus, kurus varam iegūt dabā (čiekurus, lapas, kastaņus, augļus, dārzeņus un daudzus citus). Didaktiskajās spēlēs ar dažādiem priekšmetiem var risināt dažādus izglītojošus uzdevumus: analizēt, salīdzināt, paplašināt vārdu krājumu, attīstīt atmiņu utt. (Гущина, 2012)

„Attīstot valodu ar didaktisko spēļu palīdzību, bērnu atmiņā nostiprinās priekšmeta un to īpašību nosaukumi. Didaktisko spēļu nozīme ir šāda:

- 1) tajās precizējas, nostiprinās un paplašinās bērnu priekšstati par apkārtni;
- 2) padziļinās viņu zināšanas par priekšmetiem, to krāsu, formu, lielumu, to atrašanās vietu;
- 3) attīstās bērnu domāšana un valoda, veidojas viņu intelektuālā darbība, jo spēles uzdevuma izpilde prasa no bērna koncentrēšanos, kā arī iemaņas spriest, salīdzināt, vispārināt;

4) didaktiskā spēle ir morālās audzināšanas līdzeklis, kur nepieciešama liela uzmanība, gribas vingrināšana noteikumu izpildē.” (Kalniņa, Skrube, 1983, 64-65)

Tā kā didaktiskā spēle ir mācīšanas līdzeklis, kura veido bērna intelektuālās spējas un morālās īpašības, pēc V. Kalniņas un Dz. Skrubes domām, tai ir noteikta struktūra:

- 1) didaktiskais uzdevums, kas ietverts programmā;
- 2) spēles uzdevums (spēles mērķis bērniem);
- 3) spēles noteikumi;
- 4) spēles darbības;
- 5) spēles vairāk vai mazāk izteikts rezultāts. (Kalniņa, Skrube, 1983, 65)

Darba autore secina, ka didaktiskās spēles runas attīstībai ir ļoti dažādas. Arī materiāli, kurus var izmantot ir dažādi, kā, piemēram, attēlu kartītes, rotaļlietas, dažādus dabas materiālus - čiekurus, akmeņus, koku lapas, augļus, dārzeņus; jau gatavus materiālus - klučus, konstruktorus, sadzīves priekšmetus. utt. Tāpat arī ļoti būtisks faktors, lai ar didaktiskās spēles palīdzību pedagogs attaisnotu un izpildītu savu mērķi, ir tas, lai spēle ieinteresētu pašu bērnu. Ar vienu didaktisko spēli ir iespējams veikt dažādus uzdevumus. Piemēram, ar spēli „Kas dzīvo namiņā?” bērni var gan bagātināt vārdu krājumu ar mājdzīvnieku nosaukumiem, gan to mazuļu nosaukumiem, gan mājdzīvnieku balsīm, gan bērns var arī aprakstīt mājdzīvnieku kāds viņš izskatās. Tādas pašas spēles ir arī „Mājdzīvnieki un to mazuļi”, „Saliec mājdzīvnieku” utt. (citas spēles un tās aprakstus sk. 3.3 nodaļā). Tātad ar vienu didaktisko spēli ir iespējams apgūt visus četrus darba autores izstrādātos kritērijus. Pēc darba autores domām, jebkuru didaktisko spēli runas attīstībai ir iespējams pielāgot pedagoga izstrādātajam mērķim.

3. Empīriskais pētījums par 3 gadus vecu bērnu vārdu krājuma bagātināšanu ar mājdzīvnieku nosaukumiem didaktiskajās spēlēs.

3.1. Pētījuma metodoloģija

Balstoties uz teorētiskajām atziņām par 3 gadus vecu bērnu vārdu krājuma paplašināšanu ar mājdzīvnieku nosaukumiem, tika veikti pētījumi PII „X”. Pētījumā piedalījās 10 bērni. Pētījums tika veikts no 2020.gada 7. septembra līdz 2020. gada 16. oktobrim.

Pētījuma mērķis – praktiski pētīt bērnu vārdu krājuma paplašināšanās iespējas ar mājdzīvnieku nosaukumiem didaktiskajās spēlēs.

Praktiskajā daļā tika pielietotas tādas pētīšanas metodes, kā:

- novērošana;
- pedagoģiskais izmēģinājums;
- pētījuma datu apstrāde.

Kā vienu no pētīšanas metodēm darba autore izmantoja novērošanu. Par to V. Golubina saka: novērošana – „praktiski tiek vērotas dažādas bērna darbības (vadoties pēc vērojuma mērķa un uzdevuma, noteiktas pedagoģiskas parādības izpētei), veikta to analīze, salīdzināšana un izvērtēšana, nepieciešamo lēmumu pieņemšana pedagoģiskā procesa koriģēšanai.” (Golubeva, 2007, 19). Savukārt pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā novērošanu definē, ka tā ir „mērķtiecīgs izziņas process, kurā ilgstoši vai atkārtoti vērojot, (ko) uzzina, secina, (kam) izseko, (ko) uzmana. Novērošanu kā empīrisku pētniecības metodi lieto, lai iegūtu informāciju, pārbaudītu hipotēzes, teorijas teorētisko pētījumu patiesumu u.tml. Pēc novērošanas tieši uztvertā informācija tiek apkopota, skaidrota, vispārināta.” (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 111)

Novērojuma metode tika pielietota visa pētījuma laikā. Darba autore bērnus novēroja visas dienas garumā – gan strādājot ar visiem bērniem kopā, gan individuāli, gan pastaigas laikā, gan didaktisko spēļu laikā. Kā arī kvalifikācijas darba autore vēroja un analizēja bērnu vārdu krājumu klausoties kā viņi izspēlē dažādas sadzīves situācijas. Grupā ar nolūku tika salikti dažādi mājdzīvnieki (rotaļlietas), lai varētu novērot, kā bērni tos dēvē.

Kā nākamo metodi darba autore izmanto pedagoģisko izmēģinājumu. „**Pedagoģiskais izmēģinājums** ir iecerēta projekta sākotnējais, eksperimentālais veidols, iestrādne, ko izmēģina praksē maksimāli dabiskos apstākļos, dzīvā, sarežģītā situācijā, nodod vērtēšanai noteiktam ekspertu lokam un tikai pēc tam strādā pie īstā projekta varianta, ievērojot

saņemtos aizrādījumus un novēršot jau iepriekš konstatētās nepilnības.” (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 7) Pedagoģiskajā izmēģinājumā darba autore izmanto didaktiskās spēles ar mājdzīvniekiem un to mazuliem vārda krājuma bagātināšanai.

Pēdējā no metodēm ir pētījumu datu apstrāde, kurā darba autore salīdzinās un analizēs bērnu vārdu krājumu pirms pedagoģiskā izmēģinājuma un pēc izmēģinājuma.

3.2. Pētījuma dalībnieku raksturojums

Pētījumā piedalās PII „X” trīsgadīgu bērnu grupa, kuru apmeklē 15 bērni. Tā kā 5 bērni iestādi apmeklē ļoti reti, tika pētīti 10 bērni, 6 meitenes un 4 zēni. Visi bērni nāk no latviešu valodā runājošām ģimenēm. Ētisku apsvērumu dēļ, bērnu vārdi ir mainīti. Bērnu raksturojums iegūts, bērnus vērojot visas dienas ritā, kurā bērns rotaļājas, spēlē dažādas spēles un saskarsmē ar citiem cilvēkiem gan bērniem, gan pieaugušajiem (sk. 1. pielikumu).

Gabriela (3gadi un 2mēneši) – PII apmeklē no 1 gada un 3 mēnešiem. Aktīva, gudra meitene, ļoti daudz runā. Diezgan plašs vārdu krājums. Labas komunikācijas prasmes gan ar vienaudžiem, gan pieaugušajiem. Labprātāk spēlējas ar kādu kopā. Zinātkāra, ātri uztver visu jauno. Ar lielu interesi piedalās nodarbībās.

Kate (3gadi un 5 mēneši) – PII apmeklē no 1 gada un 4 mēnešiem. Meitene aktīva. Runā lieto nepareizus priedēkļus. Pārsvarā lieto tikai priedēkli *iz* – *izmazgāju rokas/nomazgāju rokas, izģērbos/saģērbos, izpirka/nopirka*. Daudz vārdu angļu valodā. Labas komunikācijas prasmes ar vienaudžiem. Ar pieaugušajiem, kurus nepazīst, nerunā nemaz. Patīk spēlēt dažādas lomu spēles. Didaktiskās spēles neinteresē. Nodarbībās notiekošais maz interesē.

Katrīna (3gadi un 4 mēneši) – PII apmeklē no 1 gada un 4 mēnešiem. Aktīva, gudra meitene. Kad pašai ir vēlēšanās, runā ļoti daudz, bet neskaidri. Gana plašs vārdu krājums. Runā daži vārdi angļu valodā. Labas komunikācijas prasmes ar pieaugušajiem, bet ar bērniem – nevienmēr. Grib būt līdere, līdz ar to sanāk daudz konfliktsituācijas. Ātri apgūst visu jauno. Labprāt spēlē spēles. Vislabāk patīk darboties ar plastilīnu.

Karlīne (3gadi un 1 mēnesis) – PII apmeklē pirmo gadu. Klusa meitene. Vairāk vērotāja, jo vēl notiek adaptācijas periods. Ir reizes, kad grib runāt daudz, bet apkārtējiem grūti saprast. Mazs vārdu krājums. Teikumus veido nesakarīgus. Arī vārdu galotnes nelieto pareizas. Iesākto spēli neizspēlē līdz galam.

Estere (3 gadi un 2 mēneši) – PII apmeklē no 1 gada un 6 mēnešiem. Ļoti klusa, kautrīga meitene. Runā tikai tad, kad to vēlas. Runāto ir grūti saprast, jo runā arī ļoti klusu. Runāto otro reizi neatkārto. Gudra meitene.

Alise (3gadi un 5 mēneši) – PII apmeklē no 2 gadiem un 2 mēnešiem. Klusa meitene. Ar bērniem komunicē ļoti maz, vairāk ar pieaugušajiem. Meitenei nepatīk, ja viņai pievērš pārāk lielu uzmanību. Vārdu krājums atbilstošs vecumam. Gudra, izpalīdzīga. Ja kāds no bērniem kaut ko neprot izdarīt, labprāt izpalīdz. Ļoti uzmanīgi seko līdz nodarbībās notiekošajam. Patīk spēlēt dažādas spēles.

Jānis (3 gadi un 2 mēneši) – PII apmeklē no 1 gada un 4 mēnešiem. Gudrs, bet slinks zēns. Vairāk interesē traktori (viņa tētis strādā zemnieku saimniecībā un brauc ar traktoru) un kluči. Labas komunikācijas prasmes gan ar bērniem, gan pieaugušajiem. Spēles interesē, bet, ja kaut kas nesanāk vai neizdodas, interese par spēli pazūd un spēle tiek nolikta vietā. Runā iestarpina vārdus krievu valodā.

Gustavs (3 gadi un 4 mēneši) – PII apmeklē no 1 gada un 4 mēnešiem. Maz runā, kautrīgs. Nespēj noturēt uzmanību. Interese ir tikai par mašīnām. Spēles neizraisa nekādu interesi. Tikpat kā nerunā. Vairāk uz konkrēto lietu norāda ar pirkstu. Ja runā, tad izmanto savu vai „bēbīšu” valodu- *ņamma, ninna, vauva,*. Labprātāk spēlējas viens pats.

Eduards (3gadi un 4 mēneši) – Mainījis dzīvesvietu. Šo PII apmeklē pirmo gadu. Labprātāk darbojas vienatnē, jo vēl joprojām izdzīvo adaptācijas periodu. Komunicē vienīgi ar pieaugušajiem. Ar bērniem nemaz. Vēro viņus. Vārdu krājums plašs. Nodarbībās piedalās ar lielu interesi un runā līdz.

Dominiks (3gadi un 1 mēnesis) – Mainījis dzīvesvietu un līdz ar to šo iestādi apmeklē pirmo gadu. Ļoti mazs vārdu krājums dzimtajā valodā. Vēl izdzīvo adaptācijas periodu. Nespēj noturēt uzmanību. Viss ātri apnīk. Nodarbībās ir vērotājs. Vēro ko dara citi bērni.

Pirms didaktisko spēļu izmantošanas, lai novērtētu bērnu vārdu krājumu par mājdzīvniekiem, darba autore piedāvāja šādus uzdevumus:

- lai noteiktu kādus mājdzīvniekus un to mazuļus bērni zina, tika rādītas attēlu kartītes ar mājdzīvniekiem un to mazuļiem. Darbs ar attēliem tika veikts ar katru individuāli;
- lai noteiktu, kuru mājdzīvnieku balsi bērni prot atdarināt, pēc dotās attēlu kartītes bērnam jāpasaka kas tas ir par mājdzīvnieku un kā viņš saka?

- Lai noteiktu, kuru mājdzīvnieku bērni atpazīst pēc dotā apraksta, bērniem tika uzdota aprakstoša mīkla, pēc kuras ar attēlu kartīti jāparāda, kas tas ir par mājdzīvnieku un jānosauc tas (sk. 2. pielikumu).

Maksimālais punktu skaits, kuru var iegūt par katru uzdevumu, ir 3 punkti. Par visu uzdevumu kopā var iegūt 12 punktus. Rezultāti apkopoti 2. tabulā.

3 punkti (augsts līmenis)– nosauc visus piedāvātos mājdzīvniekus (suns, kaķis, trusis, aita, cūka, zirgs, govys, kaza), to mazuļus, atdarina mājdzīvnieku balsis, atpazīst mājdzīvnieku pēc dotā apraksta;

2 punkti (vidējs līmenis) – nosauc 5 - 8 mājdzīvniekus, to mazuļus, atdarina mājdzīvnieku balsis, atpazīst mājdzīvnieku pēc dotā apraksts;

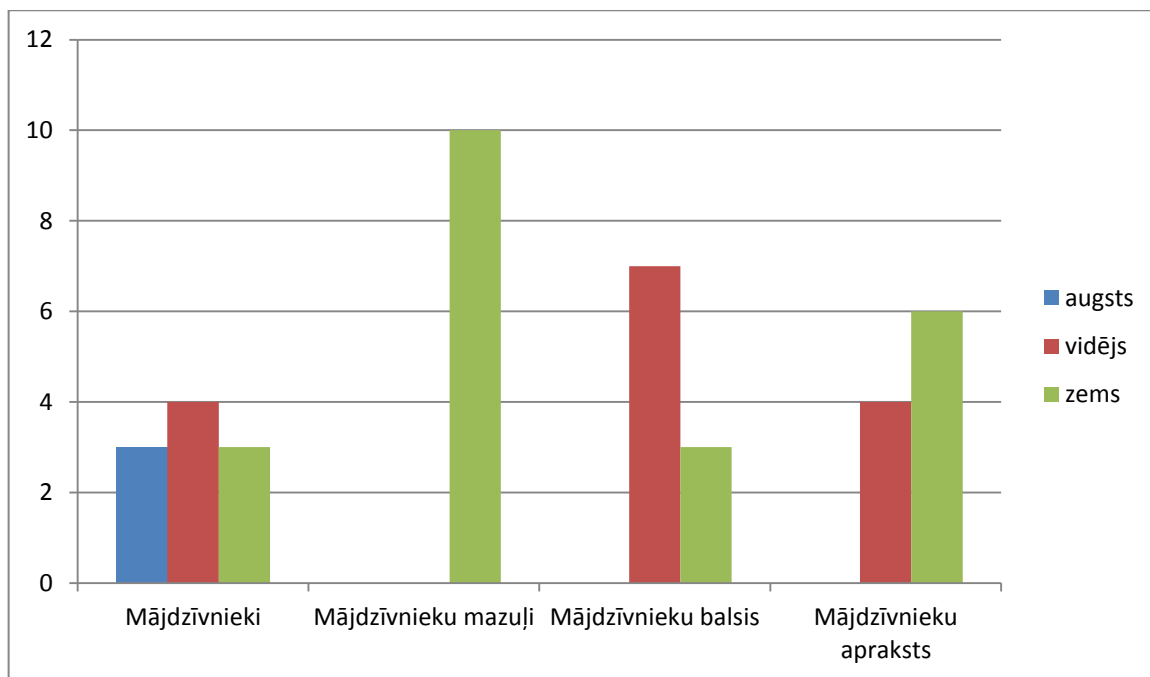
1 punkts (zems līmenis) – nosauc 1 - 4 mājdzīvniekus, to mazuļus, atdarina mājdzīvnieku balsis, atpazīst mājdzīvnieku pēc dotā apraksta;

0 punkti – nenosauc nevienu mājdzīvnieku, to mazuli, nespēj atdarināt mājdzīvnieku, nespēj atpazīt mājdzīvnieku pēc dotā apraksta.

2. tabula. Bērnu prasme atpazīt un nosaukt mājdzīvniekus nosaukumiem pirms pētījuma.

Bērna vārds	Prot nosaukt mājdzīvniekus	Prot nosaukt mājdzīvnieku mazuļus	Prot atdarināt mājdzīvnieku balsis (izņemot trusi)	Atpazīst un prot nosaukt mājdzīvniekus pēc apraksta	Punkti kopā (max 12)
Gabriela	3	1	2	2	8
Kate	2	0	2	1	5
Katrīna	2	1	2	2	7
Karlīne	1	0	1	0	2
Estere	3	1	2	1	7
Alise	3	1	2	2	8
Jānis	2	0	2	0	4
Gustavs	0	0	1	0	1
Eduards	2	1	2	2	7
Dominiks	0	0	1	0	1

Iegūtie novērojuma dati liecina, ka maksimālo punktu skaitu nav ieguvis neviens no bērniem. Pēc tā darba autore secina, ka šīs grupas bērnu vārdu krājums ir bagātināms ar mājdzīvnieku nosaukumiem.(1.attēls).

1.attēls. Pētījuma sākumā iegūtie rezultāti

Mājdzīvnieki. Kā redzams 1.attēlā, trīs bērni nosauc visus pedagoga piedāvātos mājdzīvniekus – Gabriela, Estere un Alise. Lielāko daļu mājdzīvnieku prot nosaukt četri bērni – Kate, Katrīna, Jānis, Eduards. Eduardam un Jānim problēmas sagādā nosaukt „trusi”, „kazu”, „aitu”. Pie truša attēla viņi min, ka tas ir zaķis. Pie aitas un kazas attēla šie bērni rausta plecus, pat necenšas minēt. Kate un Katrīna dažus vārdus sauc angļu valodā: kaķis – cat, suns – dog, cūka – pig. Kad pedagogs uzdod jautājumu, kā šos mājdzīvniekus sauc latviešu valodā, nemāk atbildēt. Pārējie vārdi ir pareizi, latviešu valodā. Zemu rezultātu uzrādīja trīs bērni – Karlīne, Gustavs un Dominiks. Gustavs un Dominiks no dotajām attēlu kartītēm nespēj nosaukt nevienu mājdzīvnieku. Gustavs suni nosauc par *vauvu* un kaķi par *ņauņau*. Dominiks mēģina tos saukt angļu valodā. Karlīne spēj nosaukt tikai suni un kaķi, bet, kad pedagogs uzdeva jautājumu, kura ir govys, kurš ir zirgs utt., tad Karlīne parādīja vēl govi un cūku.

Mājdzīvnieku mazuļi. Kā redzams pēc 1. attēla, mājdzīvnieku mazuļus bērni nezina. Pieci bērni nespēj pareizi nosaukt nevienu no mājdzīvnieku mazuļiem. Viņi tos sauc tāpat kā pieaugušu mājdzīvnieku. Daži vēl sauc pamazināmā formā. Pieci bērni spēj nosaukt kucēnu un kaķēnu. Tas iespējams ir saistīts ar to, ka šiem bērniem vai nu pašiem vai pie omēm ir šie mājdzīvnieku mazuļi. Kad pedagogs uzdeva jautājumu: „Parādi, kur ir sivēns, kazlēns, jērs, trusītis, teļš, kumeļš, kucēns, kaķēns?”, Gabriela, bez nosauktā kucēna un kaķa, prata parādīt trusīti, sivēnu, teļu. Katrīna, Estere un Alise parādīja sivēnu un trusīti.

Prot atdarināt mājdzīvnieku balsis. Visus astoņus mājdzīvniekus neprot atdarināt neviens no bērniem. Bērniem vislielākās problēmas sagādā kaza un aita. Kaķa un suņa balsi spēj atdarināt visi bērni.

Atpazīst un prot nosaukt mājdzīvnieku pēc apraksta. Pēc skolotājas dotā apraksta Gabriela, Alise un Eduards nosauc suni, kaķi, govī, cūku, trusi. Vēl klāt šiem mājdzīvniekiem, Katrīna atpazīst arī zirgu. Karlīne, Jānis, Gustavs un Dominiks nespēj nosaukt nevienu mājdzīvnieku pēc apraksta. Kate un Estere atpazīst govī un suni.

Iegūtais rezultāts liecina, ka bērnu vārdu krājums ar mājdzīvnieku nosaukumiem ir jāpaplašina, jo viņiem ir grūtības nosaukt mājdzīvnieku mazuļus, atpazīt mājdzīvniekus pēc apraksta. Tas nozīmē, ka daudz jāstrādā ar bērniem, iesaistot viņus didaktiskajās spēlēs, jāizmanto dažādi didaktiskie vingrinājumi, kuri attīsta bērnu vārdu krājumu.

2. attēlā, uzskatāmāk ir parādīts katra bērna prasme atpazīt un nosaukt mājdzīvniekus un to mazuļus.

2.attēls. Bērnu prasme atpazīt mājdzīvniekus pētījuma sākumā

Darba autore secina (skat. 2.att.), ka vismazāk mājdzīvniekus prot nosaukt Gustavs un Dominiks. Tas ir tāpēc, ka Dominika runā - daudz vārdu ir angļu valodā, un Gustavs vairāk runā savā valodā vai arī uz attiecīgām lietām norāda ar pirkstu, necenšoties atkārtot pedagoga sacīto. Arī Karlīne un Jānis neprot nosaukt un atpazīt mājdzīvniekus. Pēc darba autores domām, Karlīnei viens no iemesliem tam varētu būt bieža slimošana. Divu mēnešu laikā, Karlīne pirmsskolas izglītības iestādi ir apmeklējusi trīs nedēļas. Līdz ar to viņa vēl nav

adaptējusies iestādes vidē, viss un visi ir sveši. Savukārt Jānim, izņemot traktoros un klučus, nekas cits neizraisa interesi. Pārējais viss ātri apnīk. Pārējie seši bērni spēj nosaukt lielāko daļu mājdzīvnieku.

3.3 Pētījuma gaita

Lai paplašinātu bērnu vārdu krājumā mājdzīvnieku un mājdzīvnieku mazuļu nosaukumus, tika izveidotas un meklētas didaktiskās spēles. Tāpat arī bērniem tika piedāvātas spēlēt atmiņas spēles, likt puzzles, loto ar mājdzīvnieku attēliem. Grupā arī tika izliktas dažādas grāmatas ar mājdzīvniekiem un to mazuļiem, kuras bērni varēja šķirstīt un skatīties brīvajos brīžos, un mājdzīvnieku figūras, ar kurām bērni varēja izspēlēt lomu spēles. Ejot pastaigā, tika pievērsta bērnu uzmanība sastaptajiem kaķiem un suņiem. Vienu dienu, ejot pa pastaigas maršrutu, bērniem bija iespēja vērot govīs un aitas, kuras ganījās netālu esošajā pļavā.

Lai darba autore varētu aktīvāk iesaistīties un līdzdarboties didaktiskajās spēlēs kopā ar bērniem, tās tika vairāk organizētas rīta un vakara cēlienā. Ar bērniem, kuriem bija zemi rezultāti, tika strādāts individuāli. Bērni, kuriem interesēja spēlē notiekošais, stāvēja klāt un vēroja notiekošo. Līdz ar to arī viņi mācījās mājdzīvnieku un to mazuļu nosaukumus.

Tālāk kvalifikācijas darba autore uzskaitīs un aprakstīs, kuras didaktiskās spēles tika izmantotas pedagoģiskajā izmēģinājumā, lai bagātinātu bērnu vārdu krājumu ar mājdzīvnieku nosaukumiem.

3.tabula. Didaktisko spēļu raksturojums

Spēles nosaukums	Sasniedzamais rezultāts	Pedagoga darbība	Bērnu darbība	Nepieciešamie resursi
1. „Kas dzīvo namiņā?” 1.variants	Ievēro spēles noteikumus. Paplašina vārdu krājumu, nosaucot mājdzīvnieku. Atpazīst mājdzīvnieku pēc tā balss.	Pēc bērna jautājumu „Kas dzīvo namiņā?”, pedagogs atdarina kāda mājdzīvnieka balsi.	Bērni pieiet un piekļauvē pie namiņa un pajautā: „Tuk, tuk, tuk! Kas dzīvo namiņā?” Bērns novieto blakus namiņam pareizo mājdzīvnieku un	No kartona uztaisīts namiņš, Attēlu kartītes ar mājdzīvniekiem vai rotaļlietas – mājdzīvnieki: suns, kaķis, aita, kaza, zirgs, cūka.

			pasaka: „Šeit dzīvo govs.”	
2. „Kas dzīvo namiņā?” 2.variants	Ievēro spēles noteikumus. Atdarina mājdzīvnieka balsi.	Pedagogs pie namiņa noliek kādu attēlu ar mājdzīvnieku, pieklauvē un pajautā: „Kas dzīvo namiņā?” Kad bērns atdarina mājdzīvnieka balsi, saka: „Namiņā dzīvo, piemēram, cūka.”	Pēc pedagoga jautājuma: „Kas dzīvo namiņā?”, atdarina mājdzīvnieka balsi, kura attēlu pedagogs ir pielicis pie namiņa.	No kartona uztaisīts namiņš, Attēlu kartītes ar mājdzīvniekiem vai rotaļlietas – mājdzīvnieki: suns, kaķis, aita, kaza, zirgs, cūka.
3. „Saliec mājdzīvnieku”	Ievēro spēles noteikumus. Paplašina vārdu krājumu, nosaucot un raksturojot mājdzīvnieku.	Pedagogs kontrolē spēles gaitu. Ja nepieciešams palīdz bērnam nosaukt salikto mājdzīvnieku.	Bērns no četrām daļām saliek attēlu ar mājdzīvnieku. Nosauc mājdzīvnieku, raksturo to.	Ielaminēti mājdzīvnieku attēli, kuri sastāv no četrām daļām.
4. „Mājdzīvnieki un to mazuļi”.	Ievēro spēles noteikumus. Paplašina vārdu krājumu, nosaucot mājdzīvnieku mazuļus. Atpazīst mājdzīvnieku balsis.	Pedagogam ir lielas attēlu kartītes ar mājdzīvniekiem. Pedagogs rāda bērnam vienu no attēlu kartītēm un saka: „Nau-ņau, bērniņ, nāc mājās”	Bērnam ir mazas attēlu kartītes ar mājdzīvnieku mazuļiem. Pēc pedagoga aicinājuma: „Bērniņ, nāc mājās!”, bērns paņem pareizo kartiņu, noliek uz lielā attēla un	Lielas attēlu kartītes ar mājdzīvniekiem un mazas attēlu kartītes ar to mazuļiem.

			saka: „Māmiņ, tavs kaķēns ir mājās.”	
5. „Mājdzīvnieki”	Ievēro spēles noteikumus. Paplašina vārdu krājumu, nosaucot mājdzīvnieku.	Pedagogs uzdod jautājumu: „Vai tu vari atrast tādas rotaļlietas, kuras attēlotas attēlu kartītē, un kas tas ir par mājdzīvnieku?”, ja nepieciešams, palīdz bērnam ar mājdzīvnieku nosaukšanu.	Uz galda izliktām kartītēm ar mājdzīvniekiem, bērns atrod tādu rotaļlietu, uzliek uz attēla un nosauc to.	Attēlu kartītes, rotaļlietas.
6. „Kurš paslēpies graudos?”	Paplašina vārdu krājumu, nosaucot mājdzīvnieku.	Pedagogs sagatavo kasti vai bļodu, kurā ieliek graudus. Graudos paslēpj rotaļlietas: mājdzīvniekus.	Bērns, liekot rokas graudos, čamdot meklē mājdzīvniekus. Kad atrod, nosauc, ko ir atradis.	Kaste vai bļoda, graudi, rotaļlietas: mājdzīvnieki.
7. „Mājdzīvnieku mazuļi”	Paplašina vārdu krājumu, nosaucot mājdzīvnieku un to mazuļus.	Pedagogs sagatavo materiālus, izstāsta spēles noteikumus un kontrolē spēles gaitu.	Bērns ar knaģi pie mājdzīvnieku kartiņām piesprauž tā mazuļa kartiņu, nosaucot gan mājdzīvnieku, gan tā mazuli.	Attēlu kartiņas ar mājdzīvniekiem un attēlu kartiņas ar mājdzīvnieku mazuļiem pie kurām ir pielīmēts knaģis.
8. „Atrod mājdzīvnieku”	Paplašina vārdu krājumu, nosaucot mājdzīvnieku un tā	Pedagogs izvieto pa visu grupu rotaļlietas –	Bērns nosauc mājdzīvnieka mazuli uz savas	Rotaļlietas – mājdzīvnieki. Attēlu kartītes ar

	mazuli. Atdarina mājdzīvnieka balsi.	mājdzīvniekus. Izdala katram bērnam attēlu kartītes ar mājdzīvnieku mazuļiem.	attēlu kartītes. Dodas pa grupu meklēt atbilstošu mājdzīvnieku. Meklējot atdarina mājdzīvnieka balsi, kā saucot to. Kad atrod, nosauc to.	mājdzīvnieku mazuļiem.
9. „Atmiņas spēle- mājdzīvnieki” <i>1. variants</i>	Paplašina vārdu krājumu ar mājdzīvnieku nosaukumiem.	Pedagogs izkārto kartītes ar attēlu pret galda.	Bērns ņem pa vienai kartītei, apgriež to otrādi, nosauc mājdzīvnieku, mēģina atrast otru tādu pašu. Ja izdodas atrast, kartītes noliek malā, ja neizdodas – griež otrādi, meklē no jauna.	Divi vienādi attēlu kartīšu komplekti ar mājdzīvniekiem.
10. „Uzmini pēc apraksta”	Nosauc mājdzīvnieku pēc apraksta.	Pedagogs, nerādot attēlu, raksturo tur esošo mājdzīvnieku.	Bērns, klausoties aprakstu, mēģina atminēt, kurš mājdzīvnieks ir uz aizklātās kartītes.	Attēlu kartītes pedagogam un bērnam.
11. „Uzmini kurš tevi sauc?”	Atpazīst mājdzīvnieku balsis.	Pedagogs atdarina mājdzīvnieka balsi.	Bērns nosauc un ar kartītes palīdzību parāda, kādu mājdzīvnieku	Attēlu kartītes ar mājdzīvniekiem.

			atdarina pedagogs.	
12. „Atmiņas spēle – mājdzīvnieks – mājdzīvnieka mazulis”	Nosauca mājdzīvnieku un tā mazuli.	Pedagogs izkārtot kartītes ar attēlu uz leju.	Bērns ņem vienu kartīti, apgriež otrādi, nosauca mājdzīvnieku vai tā mazuli, kurš attēlots kartītē un mēģina atrast otru attēlu. Attiecīgi mājdzīvniekam tā mazuli, mazulim – mājdzīvnieku, un nosauca to. Ja atrasta pareizā kartīte, liek to malā un spēli turpina, kamēr visas kartītes atrastas.	Viens komplekts attēlu kartītes ar mājdzīvniekiem, viens komplekts attēlu kartītes ar mājdzīvnieku mazuļiem.

Pētījuma laikā darba autore izmantoja 12 didaktiskās spēles. Bērni tās spēlēja ar interesi. Bērni tās spēlēja arī savā starpā – cits ar citu. Darba autore ar interesi vēroja bērnu darbību, kad meitenes, kuras jau pazina mājdzīvniekus un to mazuļus, mācīja, atdarinot kvalifikācijas darba autori, tos bērnus, kuriem tik labi neveicās. Visgrūtāk bērniem gāja didaktiskajās spēlēs, kurās pēc apraksta bija jānosauca mājdzīvnieks. Vislabāk bērniem patika graudos meklēt mājdzīvniekus un didaktiskās spēles „Kas dzīvo namiņā” abi varianti. Šīs spēles viņi spēlēja ar lielu aizrautību. Spēli „Kas dzīvo namiņā” bija viena no tām spēlēm, kuru bērni visbiežāk izvēlējās spēlēt viens ar otru.

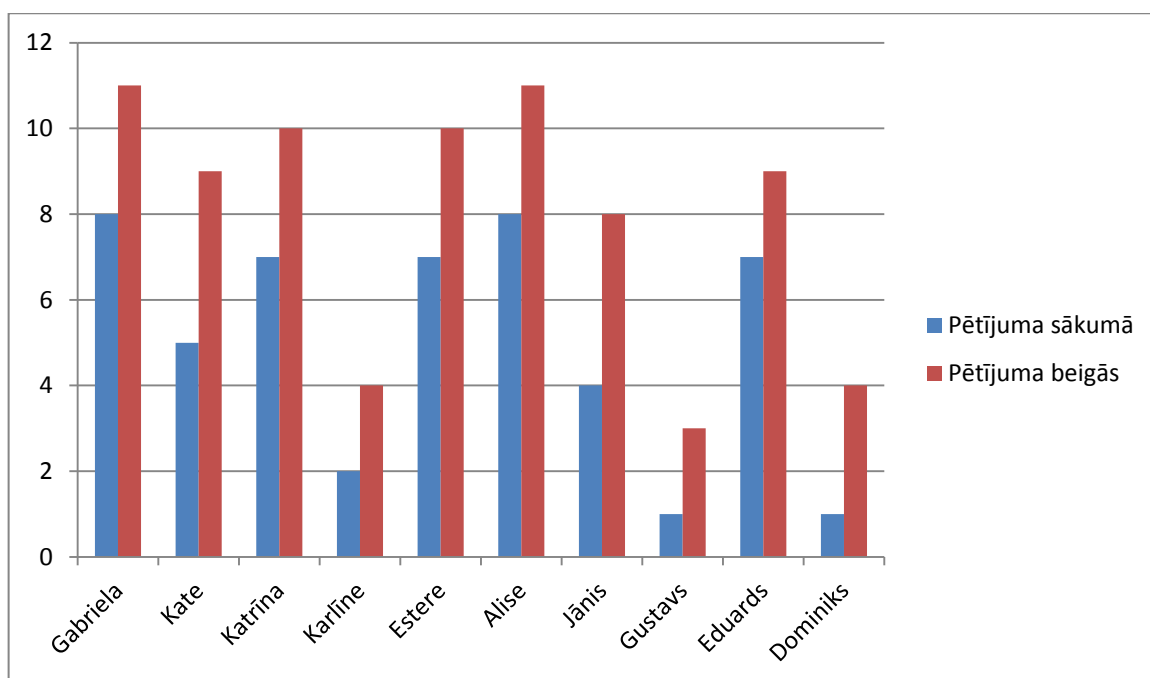
3.4. Pētījuma rezultātu analīze

Pēc vairākkārtējas spēļu spēlēšanas, pedagoģiskā izmēģinājuma beigās, darba autore atkārtoti bērniem noteica vārdu krājumu ar mājdzīvnieku nosaukumiem, pēc iepriekš izstrādātajiem kritērijiem (sk. 4.tabulu).

4. tabula. Bērnu prasme atpazīt un nosaukt mājdzīvniekus pēc pētījuma.

Bērna vārds	Prot nosaukt mājdzīvnieku	Prot nosaukt mājdzīvnieku mazuļus	Prot atdarināt un pazīst mājdzīvnieku balsis (izņemot trusi)	Atpazīst un prot nosaukt mājdzīvnieku pēc apraksta	Punkti kopā (max 12)
Gabriela	3	3	3	2	11
Kate	3	2	2	2	9
Katrīna	3	2	3	2	10
Karlīne	1	1	2	0	4
Estere	3	2	3	2	10
Alise	3	3	3	2	11
Jānis	3	2	2	1	8
Gustavs	1	1	1	0	3
Eduards	3	2	2	2	9
Dominiks	1	1	1	1	4

Tālāk darba autore uzskatāmāk parāda un salīdzina, kā papildinājies bērnu vārdu krājums ar mājdzīvnieku nosaukumiem (sk. 3.attēlu).

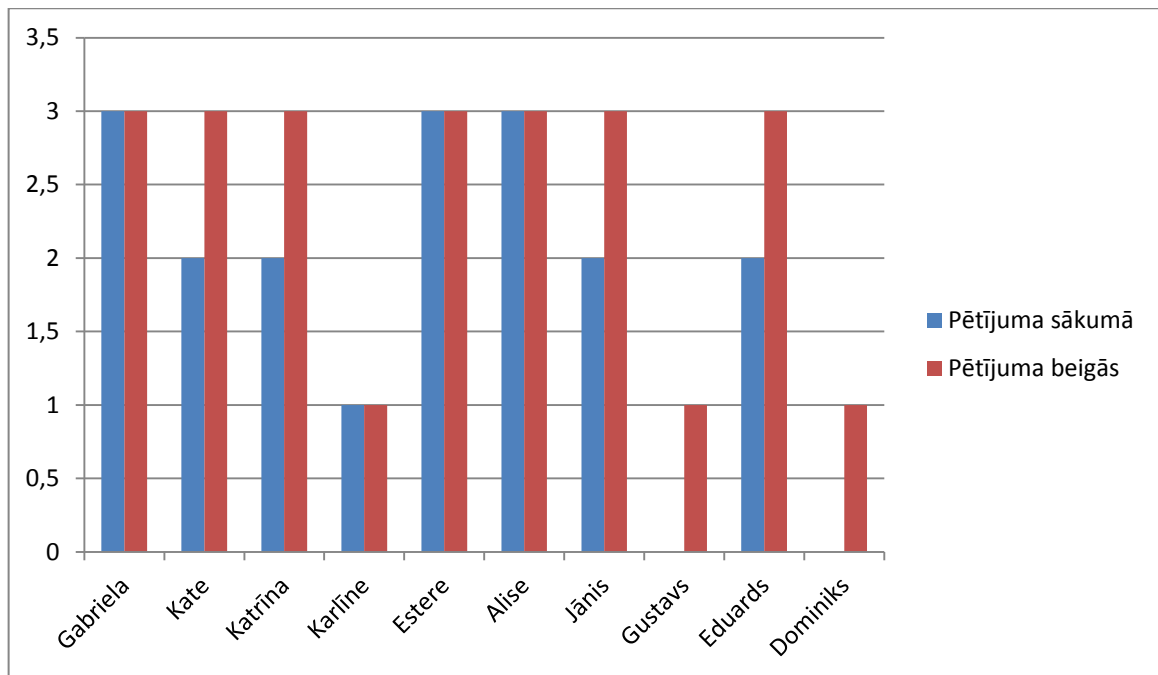

3.attēls Bērnu prasme atpazīt un nosaukt mājdzīvniekus pētījuma sākumā un beigās.

Pētījuma beigās tika veikta atkārtota pārbaude vārdu krājuma bagātināšanai ar mājdzīvnieku nosaukumiem. Uzdevumi bija tādi paši, kā pirms pētījuma – pēc dotajām attēlu kartiņām jānosauc mājdzīvnieks, tā mazulis un jāatbild uz pedagoga jautājumu, kā viņš saka. Tāpat bija jāatpazīst mājdzīvnieks pēc pedagoga dotā apraksta.

3. attēlā ir redzams, ka rezultāti ir uzlabojušies visiem bērniem. Maksimālais punktu skaits (12 punkti) nav sasniegts nevienam bērnam. Trīs bērni - Karlīne, Gustavs un Dominiks joprojām neprot nosaukt un atšķirt mājdzīvniekus un to mazulus. Pēc darba autores domām, Karlīnes zemo rezultātu ir sekas tam, ka Karlīne bieži slimo, un līdz ar to meitene nevar tā īsti adaptēties. Gustavs sāk apmeklēt logopēdu. Divām meitenēm, Gabrielai un Alisei, pietrūka tikai viens punkts, lai viņu rezultāti sasniegtu augstāko punktu skaitu. Kates un Katrīnas runā vairs nav manāmi mājdzīvnieku nosaukumi angļu valodā.

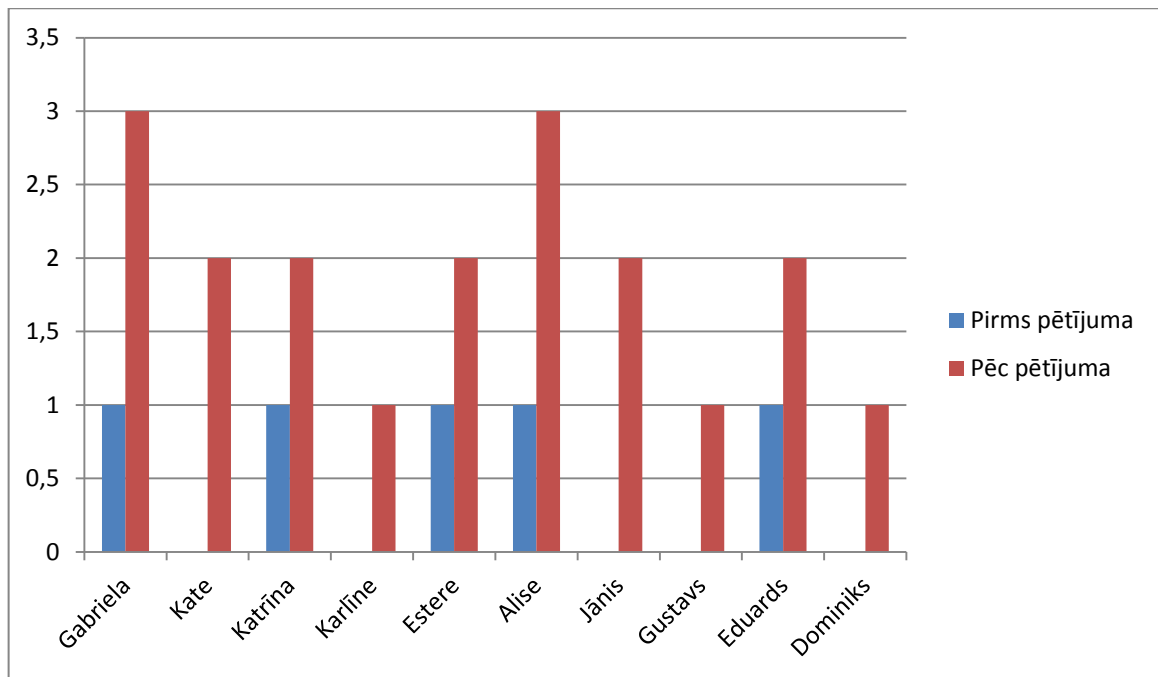
Nākošajos attēlos tiek uzskatāmi parādīts katrs kritērijs atsevišķi.

4.attēls Prot nosaukt mājdzīvniekus pirms un pēc pētījuma.

4. attēlā uzskatāmi tiek salīdzināt bērnu prasme nosaukt mājdzīvnieku pirms un pēc pētījuma. Par šo uzdevumu maksimālais punktu skaits, nosaucot visus pedagoga piedāvātos mājdzīvniekus, ir trīs punkti, kurus ir ieguvuši 7 bērni. Trīs bērniem, Gabrielai, Esterei un Alisei, šāds rezultāts bija jau pētījuma sākumā. Savukārt četri bērni, Kate, Katrīna, Jānis un Eduards, savu rezultātu ir uzlabojuši. Eduards un Jānis savu vārdu krājumu ir bagātinājuši ar tādiem vārdiem, kā trusis, kaza, aita. Savukārt Kate un Katrīna ar vārdiem kaķis, suns, cūka. Pirms pētījuma šīs meitenes šos vārdus izteica angļu valodā. Ja Gustavs un Dominiks pirms pētījuma nevarēja nosaukt nevienu no mājdzīvniekiem, tad pēc pētījuma viņi prata nosaukt suni, kaķi, govī un cūku. Savukārt Karlīne, tāpat kā pirms pētījuma, tā arī pēc pētījuma prata nosaukt suni un kaķi.

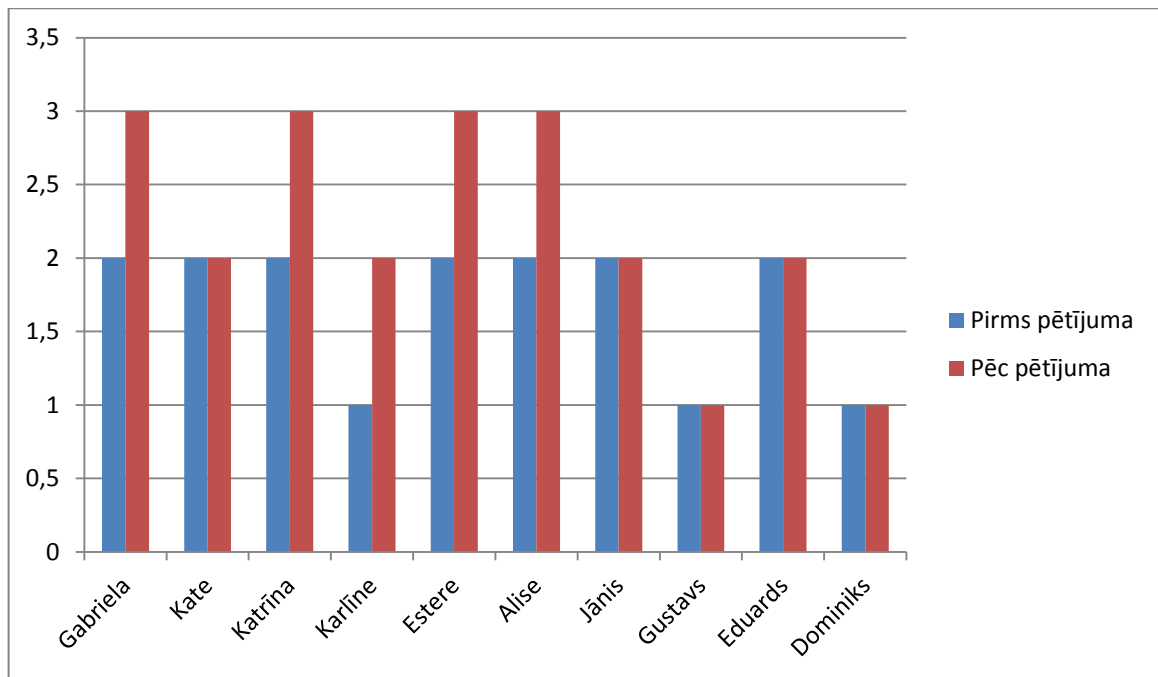
5. attēlā tiek parādīta un salīdzināta bērnu prasme nosaukt mājdzīvnieku mazuļus pirms un pēc pētījuma (sk. 5. attēlu).

5. attēls. Prot nosaukt mājdzīvnieku mazuļus pirms un pēc pētījuma.

5. attēlā uzskatāmi parādīta un salīdzināta bērnu prasme nosaukt mājdzīvnieku mazuļus pirms un pēc pētījuma. Arī par šo kritēriju maksimālais punktu skaits, nosaucot visus pedagoga piedāvātos mājdzīvnieku mazuļus, bija 3 punkti, kurus arī ieguva divas meitenes – Gabriela un Alise. Pirms pētījuma šīs meitenes prata nosaukt tikai kučēnu un kaķēnu. Bet tā kā Gabriela un Alise aktīvi iesaistījās un līdzdarbojās pedagoga izveidotajās spēlēs, pēc pētījuma viņas ieguva maksimālo punktu skaitu, nosaucot visus mājdzīvnieku mazuļus. Pirms pētījuma Kate un Jānis nespēja nosaukt nevienu no mājdzīvnieku mazuļiem. Savukārt pēc pētījuma šie bērni uzrādīja labus rezultātus. Kate un Jānis bagātināja savu vārdu krājumu ar tādiem vārdiem, kā kučēns, kaķēns, sivēns, kazlēns, teļš, trusītis, sasniedzot vidēju rezultātu. Šos vārdus nosauca arī Katrīna, Estere un Eduards. Zemu rezultātu šajā kritērijā saglabāja Karlīne, Gustavs un Dominiks. Karlīne nosauca „kučēnu”, jo mājās tāds bija parādījies un aizrautīgi sāka stāstīt kāds kučēns izskatās.. Gustavs un Dominiks prata nosaukt kučēnu un kaķēnu.

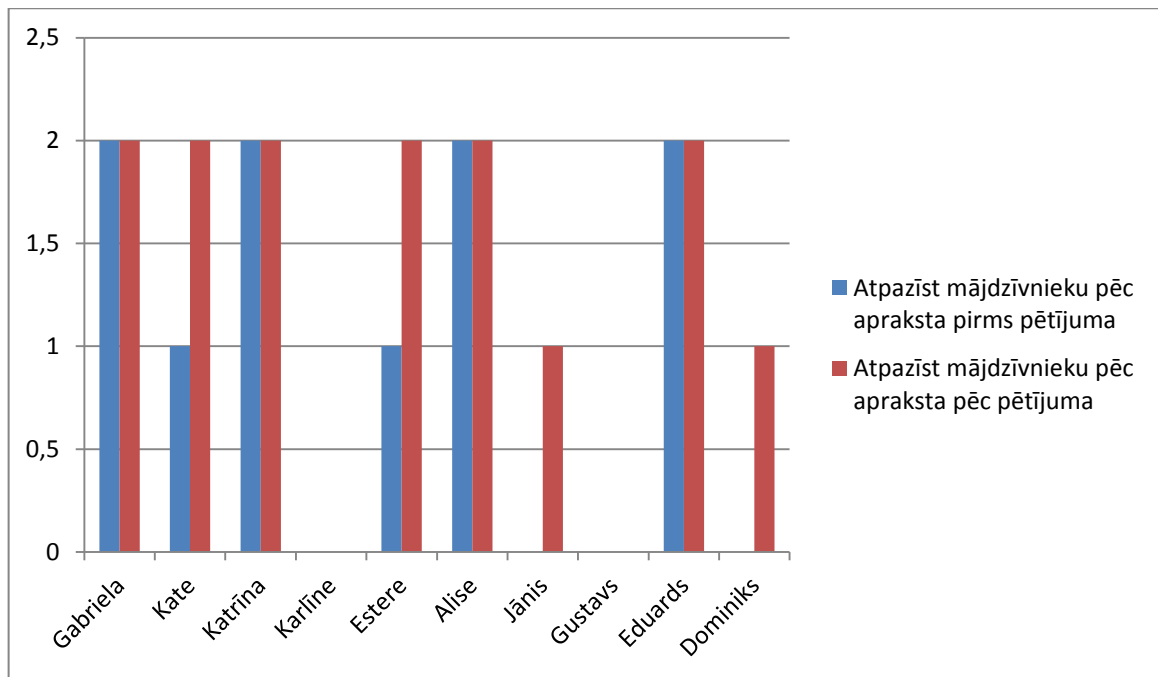
6. attēlā tiek parādīts un salīdzināts, vai bērni spēj atdarināt mājdzīvnieku balsis pirms pētījuma un pēc pētījuma. (sk. 6.attēlu)

6. attēls. Atdarina mājdzīvnieku balsis pirms un pēc pētījuma

Kā redzams 6.attēlā, šajā kritērijā četri bērni ieguvuši maksimālo punktu skaitu (3 punkti). Visus mājdzīvniekus prot atdarināt un pazīst pēc to balsīm Gabriela, Katrīna, Estere un Alise. Kates, Jāņa un Eduarda rezultāti nav mainījušies. Šiem bērniem joprojām problēmas sagādā „kazas” un „aitas” balsis. Tāpat arī Gustava un Dominika rezultāti nav mainījušies. Viņi spēj atdarināt tikai suni un kaķi, bet, kad pedagogs vaicā:”Kurš saka mū- mū vai ruk – ruk utt.?”, Gustavs pareizi norāda, ka govs saka „mū – mū”, un cūka saka „ruk – ruk”. Ja arī Karlīne pirms pētījuma prata atdarināt tikai suņa un kaķa balsi, tad pēc pētījuma viņa prot atdarināt suņa, kaķa, cūkas, govs un aitas balsi. Pēc darba autores domām, tas ir tāpēc, ka Karlīnes mīļākā spēle bija „Namiņš”. Tajās dienās, kad viņa apmeklēja pirmsskolas izglītības iestādi, Karlīne visbiežāk izvēlējās spēlēt tieši šo spēli. Darba autorei interesants likās tas, ka Karlīne atdarināt mājdzīvnieku balsis var, bet pašu mājdzīvnieku nosaukt nevar.

7. attēlā uzskatāmi tiek parādītas un salīdzinātas bērnu spējas atpazīt mājdzīvnieku pēc apraksta pirms un pēc pētījuma. (sk. 7. attēlu)

7. attēls. Atpazīst mājdzīvniekus pēc apraksta pirms un pēc pētījuma

Kā redzams 7.attēlā, kā pirms, tā arī pēc pētījuma, neviens no bērniem neuzrādīja visaugstāko rezultātu. Karlīne un Gustavs tā arī pēc pētījuma nespēj atpazīt nevienu mājdzīvnieku pēc pedagoga dotā apraksta. Jānis un Gustavs pēc pētījuma atpazīst suni un trusi. Gabrielai, Katrīnai, Alisei un Eduardam joprojām grūtības sagādā atpazīt aitu un kazu. Katei un Esterei problēmas atpazīt sagādā zirgs un kaza.

Secinājumi

- Bērna intelekts, sociāli emocionālā attīstība un runa ir savā starpā saistīti un lielu lomu tajā spēlē pieaugušie, kuri ir bērna tuvumā. Tie ir gan pedagogi, gan bērna vecāki. Lai bērnam attīstītos valoda un runa, ir jābūt bagātam vārdu krājumam. Jo lielāks būs bērna vārdu krājums, jo bagātāka būs runa un augstāks intelekta līmenis. Pieaugušais var palīdzēt attīstīt bērna runu, sarunājoties ar to par apkārtējām lietām, parādībām un runājot lēni, skaidri, pareizi.
- Viena no izmantotākajām metodēm bērnu vārdu krājuma paplašināšanai ir didaktiskās spēles. Didaktiskās spēles laikā pedagogam ir iespējams attīstīt bērnu vārdu krājumu rotaļīgā veidā, apgūstot un nostiprinot jaunus vārdus, un bērns sev patīkamā veidā apgūst zināšanas. Lai didaktiskā spēle attaisnotu savu mērķi, tai ir jābūt bērnam saistošai un interesantai, kā arī tās ir jāizspēlē un jāatkārto vairakkārt pēc zināma laika. Lai didaktiskās spēles būtu bērnam saistošākas, jāizvēlas dažādi uzskates materiāli. Tie var būt gan dažādi attēli, gan rotaļlietas, gan kluči, gan dabas materiāli, gan gatavas spēles.
- Empīriskajā daļā tika veikta izmēģinājumdarbība par didaktiskajām spēlēm kā vārdu krājuma bagātinātājam ar mājdzīvnieku nosaukumiem. Sākumā tika konstatēts, ka vislielākās problēmas bērniem sagādā mājdzīvnieku mazuļu nosaukšana un atpazīt mājdzīvnieku pēc dotā apraksta.
- Izmēģinājumdarbībā bērniem tika piedāvātas 12 didaktiskās spēles vārdu krājuma bagātināšanai ar mājdzīvnieku nosaukumiem atbilstoši darba autores izvirzītajiem kritērijiem. Izmēģinājumdarbības laikā, darba autore secināja, ka, lai prasme nosaukt un atpazīt mājdzīvniekus un to mazuļus nostiprinātos, didaktiskā spēle ir jāatkārto vairakkārt.
- Apkopojot pētījuma rezultātus, var secināt, ka ar didaktisko spēļu palīdzību ir iespējams paplašināt bērnu vārdu krājumu ar mājdzīvnieku nosaukumiem.

Pētījuma jautājums: kā bagātināt 3 gadus vecu bērnu vārdu krājumu ar mājdzīvnieku nosaukumiem, izmantojot didaktiskās spēles?

Atbilde: lai bagātinātu 3 gadus vecu bērnu vārdu krājumu ar mājdzīvnieku nosaukumiem, izmantojot didaktiskās spēles, pedagogam ir jāatlasa atbilstošas spēles – tā, lai tās atbilstu bērnu vecumposmam, būtu bērnam interesantas, lai tās veiktu savu didaktisko uzdevumu. Spēles var būt dažādas: pašgatavotas, attēlu kartītes, var izmantot rotaļlietas. Tāpat arī didaktiskās spēles ir jāspēlē regulāri.

Izmantotie avoti un literatūra

1. **Aivars, J., Aršavskis, V., Breslavs, G., Eglītis, I., Igoņins, D., Paņkova, J., Reņģe, V., Sebre, S., Voitkāne, S.** (1999) *Psiholoģijas vārdnīca*, Apgāds: Mācību grāmata.
2. **Bakisa, A., Romēns, K.** (1997) *Rotaļas ar bērnu vecumā no 1 dienas līdz 6 gadiem*. Izdevniecība: Alberts XII
3. **Bāra, A.** (2016) *Runā ar mani māmiņ, Apgāds Zvaigzne ABC*.
4. **Deivisa, S.** (2020) *Montesori mazulis*. Rīga: Latvijas Mediji.
5. **Dzintare, D., Pučure, I.** (2003) *Es gribu iet skolā. Radošā rotaļa un spēles*. Rīga: Puse plus.
6. **Eņģele, Z., Tauriņa, A.** (2017) *Bērnu valoda Latvijā 21.gadsimtā III. Pirmsskolas vecuma bērna stāstītprasmes pilnveide*. Rīga: Zinātne.
7. **Eriksons, E. H.** (1998) *Identitāte: jaunība un krīze*, Jumava.
8. **Gailuma, S.** (2002) *Mazbērna adaptācijas īpatnības pirmsskolas izglītības iestādē rotaļu grupā. Bērns kā individualitāte pirmsskolas izglītības iestādē*. Rīga: Izglītības solī, 84. – 113.lpp .
9. **Golubina, V.** (2007) *Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata*, Rīga: SIA Izglītības solī.
10. **Hadaņonoka, I., Hadaņonoka, L., Staļģe, L., Merirande, R.** (2002) *Sociālais pedagogs un bērns ar valodas sistēmas traucējumiem*. Rīga: Rasa ABC.
11. **Irbe, A., Lindenberga, S.** (2014) *Bērns runāt mācās ģimenē*, Raka.
12. *Izglītība mūsdienīgai lietpratībai.* (2017) Pieejams: <https://www.izm.gov.lv/images/aktualitates/2017/Skola2030Dokuments.pdf>
13. **Kalniņa, V. Skrube, Dz.** (1983) *Pirmsskolas vecuma bērnu valodas attīstīšanas metodika*, Rīga: Zvaigzne.
14. **Kaņepēja, R.** (2003) *Es gribu iet skolā. Runas attīstīšana*. Rīga: Puse plus.
15. **Kāposta, I.** (1993) *Didaktiskā spēle kā skolēnu mācību motivācijas veidotājs faktors*. Rīga: Latvijas Universitāte.
16. **Kļaviņa, I.** (2014) *Bērnu sociāli emocionālās attīstības veicināšanas iespējas agrīnajā bērnībā*, Rīga.
17. **Lieģeniece, D. Nazarova, I.** (1999) *Veseluma pieeja valodas apgūvē*, Rīga: Raka.
18. **Lieģeniece, D.** (1999) *Kopveseluma pieeja audzināšanā*, Rīga: Raka.

19. **Lopatina, A.** (2006) *Matemātisko priekšstatu veidošana didaktiskās spēlēs*. Izdevniecība: „Pētergailis”.
20. **Ļubļinska, A.** (1979) *Bērnu psiholoģija*. Rīga: Zveigzne.
21. **Markus, D.** (2003) *Bērna valoda: no pirmā kļiedziena līdz pasakai*. Apgāds „Rasa ABC”.
22. **Miltiņa, I.** (2005) *Skaņu izrunas traucējumi*, Raka.
23. *Ministru kabineta noteikumi Nr. 716 (2018) Piejams:*
<https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitibas-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitibas-programmu-paraugiem>
24. *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. (2000) Rīga: Zvaigzne ABC.
25. **Piažē, Ž.** (2002) *Bērna intelektuālā attīstība*, Pētergailis.
26. *Pirmsskolas mācību programma* (2019) Pieejams:
<https://mape.skola2030.lv/resources/10>
27. **Puškarevs, I.** (2001) *Attīstības psiholoģija*, Rīga: Raka.
28. **Rūķe – Draviņa, V.** (1992) *No pieciem mēnešiem līdz pieciem gadiem*, Rīga „Zvaigzne”.
29. **Svence, G.** (1999) *Attīstības psiholoģija*, Rīga: Zvaigzne ABC.
30. **Špona, A., jermolajeva J.**, (2015) *Bērna sasniegumu veicināšana pirmsskolā. Bērns. Bērnība. Sasniegumu pētīšana*, Rīga: Raka.
31. **Tauriņa, A.** (2017) *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā III. Pedagoģu un vecāku sadarbība bērna vārdu krājuma attīstības ietekmēšanai*. Rīga: Zinātne.
32. **Tūbele, S., Vilka, I.** (2016) *Spēle – pirmsskolas vecuma bērnu fonemātiskās uztveres sekmētāja*. Pieejams:
<http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/1432/1743>
33. **Udaļcova, J.** (1983) *Didaktiskās spēles un rotaļas pirmsskolas vecuma bērnu mācīšanās un audzināšanās*. Rīga: Zvaigzne.
34. **Vigule, D.** (1998) *K. Dēķēns par pirmsskolas bērnu audzināšanu un attīstību*, Rīga, Izdevniecība „Vārti”.
35. **Vulāne, A., Tauriņa, A., Zīriņa, T.**, (2016) *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā II. Aptaujas metodes izmantojums bērna vārdu krājuma izzināšanā*. Rīga: Raka.
36. **Zīriņa, T.** (2017) *Bērnu valoda Latvijā 21. Gadsimtā III. Digitālā tehnoloģija un bērna valodas attīstība*. Rīga: Zinātne.
37. **Пижае, Ж.** (1997) *Суждение и рассуждение ребенка*. Санкт Петербург: Союз.
38. **Гущина, С.** (2012) *Суцность дидактических игр*, <https://nsportal.ru/detskiy-sad/upravlenie-dou/2012/06/15/sushchnost-didakticheskikh-igr>

39. Лиллард, П., П., Джессен, Л., Л. (2018) *Монтессори с самого начала от 0 до 3 лет*. Москва: Издательство „Э”.
40. Рубинштейн, С. (2008) *Вопросы и их роль в умственном развитии ребенка*. Дошкольное воспитание. № 2

Pielikumi

1. pielikums

Novērošanas protokolu paraugi

Bērna vārds un vecums: Gabriela, 3 gadi 2 mēneši.

Kad veikts novērojums: novērojums veikts pedagoģiskā izmēģinājuma laikā.

Novērojuma mērķis: novērot bērna vārdu krājumu ar mājdzīvnieku nosaukumiem.

Novērotā aktivitāte: didaktiskā spēle.

Novērojuma norise: Gabriela tiek novērota didaktiskās spēles „Kas dzīvo namiņā?” laikā.

Pēc pedagoga piedāvājuma, kuru spēli vēlas spēlēt Gabriela, meitene izvēlas didaktisko spēli „Kas dzīvo namiņā?”. Gabriela šo spēli spēlē ar lielu aizrautību. Pēc mājdzīvnieku balss atpazīst gandrīz visus dzīvniekus. Mājdzīvnieku balsis prot arī atdarināt. Meitenei jūk aitas balss ar kazas balsi. Kad pedagogs atdarina aitas vai kazas balsi, meitene tā arī pasaka, ka nezina. Pēc vairākkārtējas spēļu spēlēšanas, nekas nemainās un šo mājdzīvnieku balsis nespēj atšķirt. Pēc pedagoga novērojuma, kad Gabriela šo didaktisko spēli spēlē ar kādu citu bērnu, meitene no spēles izņem attēlu kartītes ar kazas un aitas bildi un noliek malā. Uz pedagoga jautājumu, kāpēc tā, meitene atbild: „Man šie dzīvnieki nepatīk.”

Pedagoga secinājumi: Gabrielai spēlējot šo spēli, pedagogam vairāk jāpievērš uzmanība mājdzīvnieku, precīzāk, aitas un kazas balsīm.

Bērna vārds un vecums: Kate, 3 gadi 5 mēneši

Kad veikts novērojums: novērojums veikts pedagoģiskā izmēģinājuma laikā

Novērojuma mērķis: novērot kāds ir bērna vārdu krājums ar mājdzīvnieku nosaukumiem.

Novērotā aktivitāte: brīvās rotaļas laikā, gaidot, kad mamma nāks pakaļ.

Novērojuma norise: Kate tiek novērota spēlējoties brīvās rotaļas laikā. Kate ir palikusi pēdējā. Pārējie bērni jau devušies uz mājām. Meitene izsaka vēlmi parotaļāties ar mājdzīvnieku rotaļlietām kopā ar pedagogu. Pedagogs piedāvā Katei atlasīt tās rotaļlietas ar kurām viņa grib spēlēties. Meitene sev izvēlas rotaļlietu suni un pedagogam iedod rotaļlietu zirgu. Neliela saruna no Kates un pedagoga rotaļspēles:

Pedagogs vēlas izspēlēt ar Kati iepazīšanās situāciju un rotaļu uzsāk pirmais.

Pedagogs: „Sveiks! Es esmu zirgs, kas tu esi?”

Kate: „Vai tad tu nezini?”

Pedagogs: „Atcerējos. Tu esi gov. Sveika gov!”

Kate skatās uz savu rotaļlietu, smejas un saka: „Tas nav gov.”

Pedagogs: „Hmm, tad es nezinu. Pēkšņi aizmirsu kas tu esi. Palīdzi man atcerēties.”

Kate tik smejas: „Tas taču ir „Dog”.”

Pedagogs: „Tu tagad nosauci savu mājdzīvnieku angļu valodā, bet kā būs latviešu valodā, valodā kādā runājam mēs?”

Kate paliek domīga, skatās pedagogam acīs un rausta plecus.

Pedagogs: „Tas ir suns.”

Tālāk notiek saruna par izvēlēto mājdzīvnieku mazuļiem.

Pedagogs: „Vai tu zini kā sauc mana zirga bērniņu?”

Kate: „Zirdziņš.”

Pedagogs: „Nē, tas ir kumeļš. Un kā sauc tava mājdzīvnieka bērniņu?”

Kate skatās uz savu rotaļlietu, tad uz pedagogu un atkal rausta plecus.

Pedagogs: „Tava mājdzīvnieka suņa bērniņš ir kucēns.”

Pedagoga secinājumi: Kate ļoti daudz laika pavada skatoties dažādas viedierīces – planšeti, telefonu. Līdz ar to Kates vārdu krājumā diezgan daudz vārdu ir angļu valodā.

Bērna vārds un vecums: visi pētījumā iesaistītie bērni.

Kad veikts novērojums: novērojums veikts pedagoģiskā izmēģinājuma laikā.

Novērojuma mērķis: novērot bērnu vārdu krājumu ar pastaigas laikā satiktajiem mājdzīvniekiem.

Novērotā aktivitāte: ikdienas pastaiga.

Novērojuma norise: pedagogs kopā ar bērniem vienojas, ka šodien ies pastaigā uz tuvumā esošo parku. Pa ceļam uz parku, taciņas malā saulē sildās kaķis. Pedagogs, pievēršot bērnu uzmanību dzīvniekam, jautā: „Kas tad tur guļ saulītē un sildās?”. Kaķi pirmais ierauga Gustavs un skaļā balsī nobļaujas: „*Nau, nau.*” Savukārt Gabriela to izdzirdot, paliek dusmīga un atcērt: „*Tas nav nekāds nau, nau. Tas ir kaķis!*”. Katrīna arī piebalso: „*Cat.*” Nu jau arī Alise iesaistās diskusijā par to ka tas tomēr ir kaķis. Pedagogs, nomierinot bērnus, stāsta: „*Tas ir kaķis. Kaķim ir sava valodiņa un viņš saka „ nau – nau”.* Un Katrīnas nosauktais vārds „*cat*”, arī ir kaķis. Tas tikai ir angļu valodā.” Kaķis, it kā saprazdams ka runa ir par viņu, sāk ņaudēt. Tas bērniem izraisa lielu prieku un visi sāk kopā ņaudēt. Pie parka, pļavā, ganās govīs. Pedagogs vēlas pajautāt konkrētam bērnam, kas tas ir pa mājdzīvnieku: „*Jāni, vai tu*

zini, kas tur pļavā ganās?” Kamēr Jānis vēl skatās, Gabriela jau sāk atbildēt: „Tās ir gotiņas. Viņas ēd zāli, lai būtu daudz piena. Man garšo piens.” Pārējie bērni, cits caur citu, arī sāk piebalsot Gabrielai, ka viņiem arī garšo piens. Eduards sāk stāstīt: „Manai Babītei(omei) arī mājās ir daudz govīs, nu kādas divas. Viņas man arī dod pienu. Tad viņām vēl ir tādi lieli ragi (uz galvas ar pirkstiem parāda ragus). Es no viņām baidos.” Pedagoģs jautā bērniem: „Vai jūs man varat pastāstīt kādas govīs izskatās? Lielas vai mazas?...” Pedagoģs nepaspēj pabeigt savu jautājumu, kad Gabriela ar Eduardu skaļā balsī, viens otru pārkliegdami, sāk stāstīt: „Viņas, nu tās govīs ir lielas. Šausmīgi lielas. Viņas ir krāsainas (domātas raibas), dod daudz pienu, viņām ir ragi. Viņām vēl ir gara, gara aste.” Pedagoģs: „Vai kāds no jums zina, no kurienes govij tek piens?” Eduards: „Jā, es zinu! Tas ir tesmenis!” Pedagoģs: „Un kā sauc govīs mazuli?” Šoreiz atbild Katrīna: „Gotiņš.” Pedagoģs: „Nē, govīs mazulis ir teļš.”

Mājdzīvnieku aprakstošās mīklas.

Trusis

Viņš ir mazs un pūkains. Viņam ir garas ausis, īsa pūkaina aste, ko sauc par ļipu. Viņš pārvietojas ar lēcieniem. Viņš ir pelēkā krāsā.

Zirgs

Viņš ir liels, ātri skrien. Viņam garšo siens. Sēžot viņa mugurā, var doties izjādē. Ir kuplas un garas krēpas.

Kaķis

Viņam ir mīksts un pūkains ķepas. Jautra, kustīga aste. Garas ūsas. Viņam garšo piens un viņš medī peles. Kad viņu glauda, viņš murrā.

Suns

Kad viņš ir priecīgs, viņš jautri luncina asti, bet, kad viņš ir dusmīgs prot arī rūkt. Viņš sargā māju. Viņam garšo kauli.

Cūka

Viņa ir rozā krāsā. Dzīvo kūtī. Viņas aste ir līdzīga gredzenam. Viņa rukšķ. Viņai patīk vārtīties pa dubļiem.

Govs

Viņa ir liela. Viņai ir divi ragi un gara aste. Viņa dod pienu. Viņai garšo zāle.

Aita

Viņa ir baltā krāsā. No viņas var iegūt vilnu. Viņa blēj.

Kaza

Viņa ir neliela auguma, baltā krāsā. Viņai ir divi ragi un bārda, īsa aste. No viņas arī var iegūt pienu.

GALVOJUMS

Es, Zane Vāgentroce

apliecinu, ka kvalifikācijas darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors _____ Zane Vāgentroce _____
(vārds, uzvārds) (paraksts)

Datums: _____

IZZĪŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs / (atbilstošo pasvītrot)

LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors: Zane Vāgentroce _____
(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs:

_____ Dr. paed., asoc. Prof. Baiba Kaļķe _____
(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Darbs iesniegts LU Kuldīgas filiālē

Biroja administratore _____ Jana Roze _____ 20____.
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs

Pārbaudījuma komisijas 20____.gada _____ sēdē, protokola

Nr. _____

ērtējums _____
(vērtējums ballēs) (vērtējums vārdiem)

Valsts pārbaudījuma komisijas priekšsēdētājs

_____
(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds) (paraksts)